

IS JEZUS DE MESSIAS?

MIJN ANTWOORD AAN RABBIJN G. DE LANGE

DOOR

J. ROTTENBERG

MET EEN VOORWOORD VOORAF VAN DR. W. J. DE WILDE

J. N. VOORHOEVE - DEN HAAG – MCMXXXIII

STICHTING DE GIHONBRON
MIDDELBURG
2021

INHOUDSOPGAVE

WOORD VOORAF	3.
TER INLEIDING	4.
PARADIJSBELOFTE	9.
DE IMMANUEL PROFETIE	14.
DE MESSIAS ALS KIND EN ZOON	18.
JEHOVA ZIDKENOE	22.
IS JEZUS DE MESSIAS?	24.
Bezwaren tegen Jezus' Messiasschap.	24.
Het 21e hoofdstuk van Lukas.	25.
Was Jezus een spruit van David?	28.
Is Jezus' bovennatuurlijke geboorte in strijd met Zijn afstamming van David?	30.
De tien stammen Israëls.	31.
In Jezus' dagen werd Juda niet gered, en Israël woonde niet veilig.	32.
SLOTWOORD	34.

WOORD VOORAF

Met genoegen geef ik een inleiding tot deze polemiëk¹. Het is toch wel zeer verblijdend, dat discussie mogelijk blijkt tussen een rabbijn en een tot Christus gekomen Jood. Dat een rabbijn wil ingaan op zijn beschouwingen en dat hij dit doet op een fatsoenlijke manier.

En wij zeggen: gelukkig, want het gaat hier om allerbelangrijkste dingen. Met instemming lazen wij dit geschrift. Wij kunnen niet in alle delen meegaan, met de uitleg van de verschillende teksten, maar wij achten in dit verband de gevolgde methode de juiste. De schrijver gaat immers de rabbijn op eigen terrein opzoeken en treedt hem tegemoet met wapenen aan diens arsenaal ontleend. Dit geestelijk schermtoernooi is zeer interessant en straalt vernuft uit. Maar menigmaal dachten wij: hierop zal de heer De Lange het antwoord moeten schuldig blijven of zich gewonnen geven. De argumenten van de schrijver zijn soms onweerlegbaar.

Maar . . . met argumenten komt men op dit terrein niet tot zijn doel. Nodig is zeer zeker, dat wij de tegenstander tonen, dat wij zijn argumenten niet klemmend achten en zijn tegenspraak krachteloos. Aldus kunnen we van de defensieve [verdedigende] houding overgaan tot de offensieve [aanvallende]. Maar ook dat brengt ons er nog niet. Want indien wij iemand al zijn argumenten en al zijn tegenwerpingen ontzenuwen, hem daarvoor iets anders in de plaats geven kunnen wij niet. We kunnen hem hoogstens een andere theorie aannemelijk maken, maar hem een andere overtuiging geven... kan God alleen.

Nochtans, wanneer wij een getuigenis geven, zoals de schrijver dit vooral ook in zijn slotwoord doet, dan moet dat getuigenis gefundeerd zijn. En dat is hier het geval.

Zeer terecht zegt hij dan ook: „Het is geen vraag van abstracte redeneering.” En wij zeggen erbij: „en zelfs niet van exegese.” Het is hier tenslotte tweeërlei geloof.

Wij zijn echter overtuigd, dat alleen het levende geloof in Christus het altijd winnen zal van het geloof in... nu ja, ... tenslotte: in de mens. De meest frappante vraag van rabbijn De Lange is wel: „Wat hebt ge nu gewonnen met uw nieuw geloof?” Dat is inderdaad een echt *Joodse* vraag. Maar het zijn toch geen hulpredenen, waarom een Jood tot de Messias komt?

En vooral Paulus zou vragen: „Wat hebt ge nu verloren met uw nieuwe geloof?” En Rottenberg zal antwoorden: „Alles, opdat ik Christus moge gewinnen.”

Dit is het dwaze Gods, dat wijzer is dan de mensen.

Moge dit boekje velen uit Israëel tot nadenken en zelfbeproeving stemmen en velen uit de christenen tot ootmoedige dankbaarheid. Opdat nog menige Jood ga zeggen: „Ik zal opstaan en tot de Goël gaan, want ik verga van honger.”

En menig christen: „Alle roem is uitgesloten.”

1933

---

¹ Dispuut, pennenstrijd. KJB.

TER INLEIDING

Enige tijd geleden richtte ik mij in het volgende artikel, onder de Hebreeuwse titel „Ma Nisjtanoë,” tot mijn Joodse stamgenoten, hen daarin oproepende tot onderzoek van de Schriften, of niet Jezus van Nazareth de beloofde Messias is.

Als kinderen vroegen wij elk jaar op de beide eerste avonden van het Paasfeest aan onze ouders de bekende vraag uit de Haggada: „Ma Nisjtanoë - welk verschil is er tussen deze avond en alle andere avonden?” En als de Sederschotel op tafel stond, en het kleedje van de Mazoth afgenomen was, kregen we het stereotype antwoord: „Awoudiem hojinoë - wij waren knechten van Faraó in Egypte.” Toen we ouder werden, en vooral later, toen wij de mannelijke leeftijd bereikt hadden, konden wij geen bevrediging meer vinden in de vragen en antwoorden van de Haggada. Daar rezen andere vragen, moeilijker en diepzinniger in ons op. Vragen, die ons kwelden, omdat niemand er een antwoord op gaf. Waarom, zo vroegen we ons af, waarom toch zijn we zolang in ballingschap? Waarom zijn we tot een spreekwoord en tot een spotrede onder alle volken? Waarom komt de beloofde Verlosser en de beloofde verlossing niet, waarvan alle profeten voorspelden? Waarom zijn we alles, wat we niet wezen moeten en waarom zijn we niet, wat we toch wezen moesten? Waarom zijn we niet, als zaad van Abraham, en krachtens Gods belofte, een zegen voor alle geslachten der aarde? Waarom zijn we niet een koninklijk priesterdom en een heilige natie? Waarom zijn we geen licht voor de heidenen?

En andere vragen ten opzichte van de volken rondom ons bestormden ons: Wie en wat zijn de volken rondom ons? Zij noemen zich christenen; wat betekent dat? Waarom dat algemeen erkend en gewettigd jaartal? Waarom is daar die wonderlijke blijdschap, waarmee zich de christenen over de gehele wereld op 25 december verheugen en waarover zij de schoonste liederen zingen? Ma Nisjtanoë - waarom is deze dag verschillend van alle andere dagen?

En aangezien de Haggada over al deze vragen zwijgt, bleven ook onze ouders het antwoord schuldig. Maar uitgaande van Rabbi Jitzchoks stelling: „Wanneer de mens tot u zegt: ik heb gezocht en ik heb gevonden, gelooft hem”, - zo gingen wij ook zoeken. En wij hebben gevonden. Nu gaan wij krachtens dit voorrecht tot onze ouders, broeders en zusters, met de boodschap: „Verblijdt u met ons, want wij hebben gevonden!”

Weet gij waarom 25 december verschilt met alle andere dagen? Waarom die wonderlijke blijdschap en die jubelende vreugde? Omdat de christenheid op deze dag herdenkt de geboorte van de vanouds beloofde Verlosser, van de in het paradijs reeds aangekondigde Overwinnaar van dood en duivel, van zonde en ellende, de oorzaak der eeuwige zaligheid, van de met de Heilige Geest Gezalfde, Vervuller aller beloften, waarop de patriarchen hoopten, die de profeten van verre aanschouwden en waarvan de psalmisten zongen. Immanuël, in Wie God en mens elkaar ontmoeten.

Heeft Jesaja niet geprofeteerd van een Kind, dat ons geboren, een Zoon, die ons gegeven is, op Wiens schouder de heerschappij is en Wiens naam is Wonderlijk, Raad, Sterke God, Vader der eeuwigheid, Vredevorst?

Hoort in Bethlehems velden de engel. Verkondigt hij niet de komst van dat Kind: „Ziet, ik verkondig u grote blijdschap, die al den volke wezen zal. Dat u heden geboren is de Messias, de Heere, in de stad Davids?”

Heeft Jeremia niet voorspeld: „Ziet, de dagen komen, spreekt de Heere, dat Ik David een rechtvaardige Spruit verwekken zal, Die zal Koning zijnde regeren en voorspoedig zijn, en recht en gerechtigheid doen op de aarde, en dit zal Zijn naam zijn, waarmede men Hem zal noemen: Jehova Zadikenoe²?”

Hoort uit de mond van de apostel: „In den beginne was het Woord en het Woord was bij God en het Woord was God. Dit was in den beginne bij God. En het Woord is vlees geworden en heeft onder ons gewoond. En wij hebben Zijn heerlijkheid aanschouwd, een heerlijkheid als des Eniggeborenen van den Vader, vol van genade en waarheid.”

Nee, geen mens kon die namen dragen, behalve Degene, die even wonderlijk was in Zijn geboorte als in geheel Zijn leven, leer, lijden, sterven, opstanding en hemelvaart. Hij, waarvan God heeft gesproken als het zaad der vrouw, dat de slang de kop verpletteren zou. Heeft Jesaja Hem niet aangewezen, toen hij schreef: „Ziet, een maagd zal zwanger worden en een zoon baren en gij zult Zijn Naam Immanuël heten?” Immanuël! Welk een woord! God en mens één! In Hem komt God tot ons en in Hem komen wij tot God!

Nu is mij alles duidelijk. Nu zijn al mijn vragen beantwoord. Nu weet ik, waarom we in ballingschap zijn. Waarom zolang. Waarom we een spreekwoord zijn onder de volken. Waarom we verstrooid zijn onder de christenen. Maar ook, waarom die onuitsprekelijke vreugde van de 25^e december! Nu weet ik alles, want ik heb gevonden de Messias, Hem, waarvan Mozes en de profeten gesproken hebben. Nu weet ik ook, dat God geen mens is, dat Hij liegen zou. Zijn beloften zijn in de Messias, Jezus van Nazareth, ja en amen geworden.

Deze dag heeft God gemaakt. En toen de herders die boodschap hoorden, hebben zij tot elkander gezegd: „Laat ons heengaan en dat wonder bezien.” En zij vonden de Messias. Laat ons hetzelfde doen. En wij zullen een antwoord vinden voor al onze vragen. Gelijk onze vaders geloofden het woord, dat tot hen gesproken was en in hope zalig werden, door het geloof in de komende Messias, zo laat ons uitgaan uit den nacht onzer verbijsterende problemen en verwarrende vragen tot het licht der heidenen, en gelovende de Messias, die gekomen is, ervaren in de zaligheid onzer ziel, dat Hij is de heerlijkheid van Zijn volk Israël.³

Tegen dit artikel nu had de heer De Lange, een rabbijn uit Amsterdam, allerlei bezwaren, die hij door een der Joodse bladen van zijn stad⁴ in een tweetal artikelen, bekend maakte. Het verheugt mij zeer, dat de rabbijn zijn bezwaren gepubliceerd heeft. En om meer dan een reden. Vooreerst omdat er in zijn schrijven een oprechte en waardige toon heerst, die we van onze Joodse opponenten en in de Joodse pers hier in ons lande niet gewoon zijn. En ook omdat het beantwoorden van zijn argumenten een aangename gelegenheid biedt om de christelijke waarheden in het Oude Testament opnieuw in hun onweersprekelijk getuigenis naar voren te brengen.

Het ligt niet in mijn bedoeling de rabbijn van stap tot stap in zijn betoog te volgen, maar alleen de hoofdpunten nader te beschouwen en te weerleggen.

De schrijver begint zijn betoog met de bewering, dat ik het Jodendom de rug heb toegekeerd. Hij zegt: „Volgens zijn artikel heeft de heer J. R. het Jodendom de rug toegekeerd, omdat hij vragen had, die hij niet kon oplossen, maar vanzelf beantwoord werden, als men aannam, dat de Messias reeds verschenen was.

Wij willen daarop het volgende antwoorden. Joden en christenen mogen dan oordelen in hoever

---

² De HEERE onze Gerechtigheid.

³ Mededelingen der Ned. Ver. van Jodenchristenen, Extra Nummer, Kerstmis 1932.

⁴ Centraal Blad voor Israëlieten in Nederland, 24 Febr. en 25 Maart 1933.

deze beschuldiging waar is.

Wij weten, hoe bijna tweeduizend jaar geleden een zeker Mens opstond in het midden van het Joodse volk en voor zich de naam van Messias opeiste. Hij deed dit openlijk en overal, zowel onder de edelen als onder de geringe, onder de intellectuelen zowel als onder de onwetenden, in Jeruzalem en ver daarbuiten. Hij bewees dit Zijn recht niet alleen door natuur en geweten tot getuigen te roepen, maar op grond van de uitspraken van de wet en van de profeten, door de God Israëls gegeven. Hij, Zelf een zoon van Abraham, kwam tot de verloren schapen van het huis Israëls, en eiste Zijn recht op een Joodse waardigheid op grond van Joodse getuigenissen. Hij sprak als machthebbende, maar werd niet erkend. Hij was machtig niet alleen in woorden, maar ook in werken. Maar die werken werden aan de macht van Beëlzebub toegeschreven. Hij verklaarde de Zoon des Allerhoogste te zijn, maar Hij werd niet geloofd. Hij werd als een boosdoener, als een Godslasteraar ter dood veroordeeld door het Sanhedrin. En dat vonnis werd bevestigd door de kreet der menigte: „Kruis Hem! Kruis Hem!”⁵

Maar er waren twaalf apostelen en zeventig discipelen en andere Joden, die deze zelfde Jezus erkenden als het heil en de hope Israëls, zoals de priester Zacharias en zijn vrouw Elisabeth en honderden Joden vóór hen gedaan hadden. De oude Simeon behoorde onder hen, die de vertroosting Israëls en de vervulling van Gods beloften verwachtten. En hij dankte God, die Zich verwaardigd had, zijn hartenwens te vervullen en in vrede heen liet gaan, nu zijn ogen Hem aanschouwd hadden, Die het Licht ter verlichting der heidenen en de heerlijkheid van Zijn volk Israël is. Joodse herders in de velden van Bethlehem hoorden de hemelse boodschap: „U is heden geboren de Zaligmaker, Welke is Christus de Heere, in de stad Davids.”⁶ En zij gingen naar Bethlehem en zagen het woord, dat tot hen geschied was, en geloofden.

En als Jezus ter dood gebracht was, zien we hoe een van de oversten van de synagoge, Nicodémus, en een ander, een raadsheer, Jozef van Arimathea, die eveneens het Koninkrijk Gods verwachtte. zich de Gekruisigde niet schamen, maar vrijmoedig heengaan en van Pilatus het lichaam van Jezus begeren.

En al deze Joden en nog talloos velen, onder wie niet weinig vrouwen, erkenden Jezus van Nazareth als de Messias, voorspeld door de profeten, niettegenstaande Zijn verwerping door de oversten van het volk.

En een van hen verkondigde in Jeruzalem, slechts enkele weken later, te midden van een grote schare, Jezus als de Messias, op grond van Thora, profeten en geschriften, zoals hij door Jezus Zelf daarin onderwezen was tijdens Diens leven en na Diens opstanding. En drieduizend Joden kwamen onder zijn prediking tot geloof in die verworpen Messias en werden gedoopt in Zijn Naam. Ja, en de man, die daar sprak was dezelfde, die in een zondig ogenblik zijn Messias verloochend had in de zaal van de Hogepriester, maar na de genezing van een kreupele met kracht getuigde: „Dit zij u bekend, en het ganse volk Israëls, dat door den Naam van Jezus Christus, de Nazarener, dien gij gekruisigd hebt, Welken God van de doden heeft opgewekt, door Hem, zeg ik, staat deze hier vóór u gezond. Deze is de steen, die van u, de bouwlieden, veracht is, welke tot een hoofd des hoeks geworden is.”⁷ En tot het volk zei hij: „De God van Abraham, Izak en Jacob, de God onzer vaderen, heeft Zijn kind Jezus verheerlijkt, welken gij

---

⁵ Markus 15:13 en 14.

⁶ Lukas 2:11.

⁷ Hand. 4:10.

overgeleverd hebt en hebt Hem verloochend ... En nu, broeders! ik weet, dat gij het door onwetendheid gedaan hebt, gelijk ook uw oversten. Maar God heeft alzo vervuld hetgeen Hij door de mond van al Zijn profeten tevoren verkondigd had, dat de Christus lijden zou.”⁸ Maar de oversten sloegen de raad van Rabbi Gamaliël, de wetgeleerde, in de wind, en geselden de apostelen en verboden hun in de Naam van Jezus te spreken. Maar de apostelen verheugden er zich over, dat zij waardig werden geacht om Zijns Naams wil smaadheid te lijden, en hielden niet op dagelijks te prediken in de tempel en in de Joodse huizen, dat Jezus de ware Messias is. En Joodse priesters en Schriftgeleerden, mannen en vrouwen, aanzienlijken en geringe, farizeeën en tollenaars, rijke en arme Joden beleden Jezus van Nazareth als de Messias, de Koning Israëls.

En onder al die Joden, die in Jezus van Nazareth als de Messias geloofden, was er een, die beschuldigd werd lasterlijke woorden te hebben gesproken tegen de tempel en de wet. Hij verdedigde zichzelf door de Joodse oversten en het volk Gods leidingen met de vaders te herinneren en stelde hun klaar en onomwonden voor ogen, hoe die vaders juist zo de profeten vervolgd en verworpen hadden, als zij, hun kinderen, Hem verworpen hadden, Wien al de profeten getuigenis hadden gegeven. En toen zij in plaats van dit feit te erkennen, hem stenigden, riep hij uit: „Heere Jezus, ontvang mijn geest!”⁹ En nederknielende, zeide hij met luider stem: „Heere, reken hun deze zonde niet toe!”¹⁰ Zo leefde en zo stierf een Jood, die in Jezus als de Messias geloofde. Hij schaamde zich die Jezus niet, en hij bad zelfs om genade voor zijn Joodse broeders, die hem ter dood brachten.

En de getuigen dezer gruweldaad legden hun klederen aan de voeten van een jonge Jood. Deze was een geleerd man, een leerling van de beroemde Rabbi Gamaliël. Hij was een streng farizeeër, onberispelijk naar de wet, ijverig tot dweepzucht toe, blazende dreiging en moord tegen de discipelen van Jezus. Maar deze moordenaar werd een martelaar, deze leeuw werd een lam, deze vervolger een belijder van diezelfde Jezus. Hij schaamt zich het Evangelie van Christus niet, maar terzelfder tijd roemt hij er in een Hebreëer uit de Hebreërs te zijn. Hij verloochent nimmer de hope Israëls. Neen, hij scheidt er een vermaak in, de voorrechten op te noemen, die God aan de Joden gegeven heeft. Hij heeft een grote droefheid en zijn hart klaagt over een gedurige smart vanwege zijn broeders, zijn maagschap naar het vlees, welke Israëlieten zijn, en zoals Mozes voor Israël tussenbeide treedt, en zich voor God nederwerpende in het stof, uitroept: „Delg mij nu uit uw boek,” zo roept deze discipel van Jezus in de brandende liefde voor zijn volk: „Ik zou wel wensen verbannen te zijn van Christus,”¹¹ zo zij maar behouden werden in Hem. Maar tegelijk brengt hij met kracht naar voren de genadegiften Gods aan Israël, die eeuwig zijn, zowel als hun verkiezing, als beminden om der vaders wil, die onberouwelijk is.

Wat volgt hieruit? Dat Jezus van Nazareth Zijn ganse bestaan, leer en leven grondde op Gods beloften aan Israël. En dat zij, die Hem volgden, deze vasten bodem geen ogenblik verlieten, maar met Hem alle bewijzen der waarheid en van Jezus' Messiasschap alleen van kracht achtten op grond van de Schriften. Zij waren Joden en bleven Joden, omdat de heiligheid van de ons van God gegeven Thora geen tittel of jota verloor, maar integendeel: de enige autoriteit, waarop zij leefden en stierven, lag in hun levensmotto: „Opdat de Schrift vervuld werd.”

---

⁸ Hand. 3:13-18.

⁹ Hand. 7:59.

¹⁰ Hand. 7:60.

¹¹ Rom. 9:3.

Wat geeft de heer De Lange, of enigen anderen Jood ter wereld, het recht om ons - in de Messias gelovende Joden - te beschuldigen, dat wij het Jodendom de rug hebben toegekeerd? Wij, die, zoals Paulus zegt in Rom. 2: 28 en 29, Jood zijn in het verborgen; naar den geest. Wij, die met al de vezelen van ons bestaan voor tijd en eeuwigheid verbonden zijn aan de Schriften, zoals het van de aanvang af Joden waren, die Jezus als de hope Israëls hebben erkend en liefgehad.

Zo de heer De Lange met de bewering, dat ik de rug toekeerde aan het Jodendom, bedoelt mijn gaan naar de synagoge, het waarnemen van zekere formaliteiten, ceremoniën, feesten, dagen, wassingen, spijs en drank, en andere dergelijke uiterlijkheden en persoonlijke meningen, dan wil ik graag toegeven, dat dit zo is. Maar ik weiger deze dingen te erkennen als behorende bij geloof en religie. Voor mijn gevoel hebben ze geen of uiterst geringe betekenis. Ik acht ze met een der grootsten van ons volk - Saulus van Tarsen - niet meer dan „zwakke en arme beginselen.”¹²

De heer De Lange denkt misschien het aan het rechte eind te hebben op grond van de meerderheid der Joodse leiders, die deze mening delen. Mag ik hem in herinnering brengen, dat de gehele geschiedenis van onze natie het klare bewijs oplevert, hoe de meerderheid telkens afdwaalde, God verliet en verwierp en Zijn profeten en de door Hem gezonden doodde, en hoe het altijd bij de minderheid was, dat God nog de getrouwen in den lande en de rechtvaardigen vond?

Het was niet bij de meerderheid van Jacobs zonen, dat de vreze Gods woonde, maar alleen bij de verworpen Jozef. Maar het was wel de meerderheid van Israël, die het gouden kalf aanbad, en alleen de stam van Levi, die de Heere getrouw bleef. Niet in het merendeel van ons volk in de woestijn had God behagen, maar alleen in Jozua en Kaleb. Het waren niet de miljoenen, die Baäl dienden, maar de zeventuizend verborgen getrouwen, die met Elia hun knieën niet voor Baäl gebogen hadden. God had Israël uitverkoren niet om zijn veelheid boven andere volken, want het was het minste van alle natiën. En Hij beveelt Israël uitdrukkelijk: „Gij zult de meerderheid tot boze zaken niet volgen.”¹³

Wat is nu het doel van mijn schrijven? Mijn mening voorop te zetten en in een levendig debat door het laatste woord mijn tegenstander voor goed de mond te snoeren? Geenszins. Mijn hoofddoel is geen ander dan het Evangelie uit de nevel van menselijke meningen en dwalingen in al zijn klare zuiverheid en Goddelijke geloofwaardigheid naar voren te brengen en daarmee de grondslag van de christelijke godsdienst te bevestigen. Of door dit alles nog vele oprechte belijders van Jezus Christus mochten opgebouwd worden in hun allerheiligst geloof, vele wankelmoedigen en twijfelenden tot zekerheid en vele mijner Joodse stamgenoten tot erkenning der waarheid komen. Mijn gedurig gebed voor mijn volk gaat uit naar de God Abrahams, dat Hij hun verlichte ogen des verstands geve, opdat zij zien mogen de oorzaak van al hun rampspoed en ellende en zij in berouw en bekering ogen en harten opheffen tot hun enige Messias en Koning.

---

¹² Gal. 3:9.

¹³ Ex. 23:2.

PARADIJSBELOFTE

“En Ik zal vijandschap zetten tussen u en tussen deze vrouw, en tussen uw zaad en tussen haar Zaad; Datzelve zal u den kop vermorzelen, en gij zult Het de verzenen vermorzelen.”
Genesis 3:15

In mijn artikel spreek ik „van de in het paradijs reeds aangekondigde Overwinnaar van dood en duivel.” Daarop zegt de heer De Lange: „De Christenen geloven dat en dat nemen we hun niet kwalijk. Maar gij zijt een Jood en gelooft gij ook, dat in het paradijs de Overwinnaar van dood en duivel aangekondigd is en wilt, dat de andere Joden dat ook zullen geloven? Maar waarom gelooft ge dat? In mijn Bijbel staat niets daarvan. Er is sprake van een „nachasj” en of de vertaling „slang” juist is of niet doet er niet toe. Het is in elk geval een dier, want de geschiedenis begint met de woorden (Gen. 3:1): De nachasj was het arglistigste van alle dieren des velds.” En na het oordeel van God over de slang geciteerd te hebben, roept hij triomferend uit: „Er staat niets van een Verlosser, niets van dood en duivel.”

Alvorens op de Paradijsbelofte nader in te gaan, zij mij de volgende inleiding vergund.

De mens is geschapen als een zedelijk en dus verantwoordelijk wezen. Dit blijkt uit bijna iedere bladzijde van het Oude- en Nieuwe Testament. Kiest hij het goede, zo is er lof. Kiest hij het kwade, zo volgt straf. Geschapen naar het beeld en de gelijkenis Gods, had de mens als logisch gevolg daarvan, hoewel in begrensde graad, diens zedelijk vermogen ontvangen. En was dus bekwaam te kiezen tussen goed en kwaad. De zedelijke maatstaf voor de mens is de heiligheid Gods: „Wees heilig, want Ik, Jehova uw God, ben heilig.”¹⁴

Indien nu God de mens geschapen heeft, volgens het scheppingsverhaal in Genesis, als redelijk en zedelijk wezen, met een vrije wil en de macht om te kiezen tussen goed en kwaad, maar zonder enige kans om dit vermogen in praktijk te brengen, welk een zinloos voorrecht zou dit dan wezen!

En hier ligt de diepe betekenis van de verboden vrucht. De keus was als de onvermijdelijke proef op de som; de keur op het edel metaal. De mens had te kiezen tussen goed en kwaad, maar niet zonder de liefdevolle waarschuwing: „Van allen boom dezès hofs zult gij vrijelijk eten. Maar van den boom der kennis des goeds en des kwaads, daarvan zult gij niet eten. Want ten dage als gij daarvan eet, zult gij den dood sterven.”¹⁵ Voorwaar, hier was volkomen vrijheid en volledige aanzegging van de gevolgen van een noodlottige keuze. Met uitzondering van het ene verbod lag daar de gehele hof van Eden met al zijn rijkdom voor ‘s mensen volle, vrije beschikking. En onder zulke omstandigheden kwamen de verantwoordelijkheid en de vreselijke gevolgen van zijn val in volkomen rechtvaardigheid voor zijn rekening.

En zo was Gods toorn over deze ongehoorzaamheid en Zijn straf in allen dele gewettigd. Maar Zijn barmhartigheid verzachtte aan alle zijden de snijdende scherpte van het vonnis. En bekroonde deze gratie in de Goddelijke belofte, dat eens het Zaad der vrouw het zaad van de

---

¹⁴ Lev. 19:2.

¹⁵ Gen. 2:16 en 17.

slang de kop vermorzelen zou. In deze belofte lag de kiem der verlossing. Uit de wanhoop van de val, de bitterheid der zonde, de schrijnende pijn en de diep vernederende schande herademt het hart des mensen bij de visie op de vervulling van die Goddelijke belofte.

Die belofte, als een eerste evangelieboodschap, is even algemeen en omsluitend, als zij helder en diep is. Het werk der verlossing ontvouwt dit mysterie pas in zijn volkomen betekenis. Het Evangelie openbaart de verborgenheid dezer godzaligheid.

Dat de Joden in de oude tijd de overwinning van het menselijk geslacht over de slang door de Messias verwachtten, wordt bewezen door de volgende woorden uit de Targum van Jeruzalem: „Wanneer de zonen der vrouw de geboden der wet houden, zullen zij in staat zijn om u den kop te vermorzelen, en wanneer zij die geboden verlaten, zult gij hun de verzenen kunnen vermorzelen, maar voor hen zal er genezing zijn, zoals er voor u geen genezing zal wezen, en zij, namelijk de zonen der vrouw, zullen volkomen herstellen דמלכא משיחא in de dagen van Koning Messias.”

De heer De Lange verzet zich tegen mijn beschrijving van de Messias als de in het paradijs voorzegde Overwinnaar van dood en duivel. Hij, volgens zijn beweren, vindt dit niet in zijn Bijbel. „Er is sprake van een nachasj en of de vertaling slang juist is of niet doet er niet toe. In allen gevalle een dier.”

In dit verband is het niet ondienstig aan te halen, wat de bekende geleerde en hebraïst Dr. A. Lukyn Williams zegt: „Het bewijst een wonderlijke onbekendheid met de godsdienstige gedachten der oude wereld, en de drijfveren die geleid hebben tot de belichaming van zulk een gebeurtenis als die van het derde hoofdstuk van Genesis in de Heilige Schriften, om te veronderstellen, dat zij zich slechts ten doel stelden de natuurlijke vijandschap tussen mensen en slangen uit te beelden. Ook de primitieve heidense godsdiensten bekommerden zich niet om stoffelijke dingen, zelfs niet om slangen als zodanig, maar zagen ze als vertegenwoordigende geestelijke machten. De primitieve mens was door en door godsdienstig, maar heeft blijkbaar nooit een boom, of steen, of dier, of ster, als zodanig of om zichzelf aangebeden, maar slechts als vertegenwoordiging en belichaming van een geestelijke macht. Om in Genesis 3:15 een beschrijving en een profetie te zien van de onuitwisbare haat van mensen tegenover slangen en vermoedelijk ook omgekeerd, is onbestaanbaar zelfs met wat wij tegenwoordig van de godsdienst van de primitieve mens weten.¹⁶

Maar afgescheiden daarvan is de opvatting van de slang als belichaming van satan werkelijk zoo onjoods als de heer De Lange het wil doen voorkomen? Was het niet het algemeen geloof der ouden, dat de duivel de hoofdbewerker was in de verleiding en dat hij zich daartoe van dit listig gedierte bediende?

In „De Wijsheid van Salomo” lees ik als volgt: „God heeft de mens geschapen tot een eeuwig leven en heeft hem gemaakt tot een beeld, dat hij Hem zou gelijk zijn, zoals Hij is. Maar door de nijd des duivels is de dood in de wereld gekomen, en die hem toebehoren, moeten hem smaken.”

In Sepher Hazohar van Rabbi Simeon ben Joachi lezen we over de woorden: „De slang nu”, als volgt: „Rabbi Isaak zei, dat de slang de יצר הרע de boze verleider is. Rabbi Juda zei, dat hier

---

¹⁶ Christian Evidences for Jewish people, bij Dr A. Lukyn Williams

sprake is van een werkelijke slang. Zij raadpleegden Rabbi Simeon en deze zei, dat ze beiden gelijk hadden. Het was wel samaël (de duivel), maar hij verscheen op een slang. Satan is ook het evenbeeld waarnaar de slang geschapen is. Slang en satan zijn hier één. Wij hebben de overlevering, dat in die tijd satan van de hemel daalde en op die slang reed.” En iets verder op dezelfde bladzijde worden de woorden „de slang nu was listiger” verklaard als volgt: „De slang, dat is de jetzer hara, de engel des doods. En omdat de slang is de doods-engel, heeft zij de dood veroorzaakt in de gehele wereld.”

Rabbi Abraham Seba in zijn Pentateuch-commentaar, Zerór Hamór, zegt: „Met de ‘vijand’ wordt samaël bedoeld, dat is dezelfde als satan en jetzer hara, die Adam verleidde en die nog op een verleidelijke wijze en met zijn dubbelzinnige woorden, die gladder zijn dan olie, de mensen achter zich trekt.”

Rabbi Nechunja ben Hakannah, in zijn commentaar Sepher Habahir, zegt naar aanleiding van de woorden (Gen. 3:1): „En zij zei tot de vrouw,” als volgt: „De goddeloze samaël, in samenwerking met zijn heirleger, stond op tegen zijn Opperheer, omdat Hij tot Adam zei: „Heb heerschappij over de vissen der zee, en over het gevogelte des hemels, en over al het gedierte, dat op de aarde kruipt.” Hij zei: „Wat moet ik doen om Adam te verleiden en hem van Gods aangezicht te verdrijven?” Toen daalde hij met zijn heirleger neder, en zocht hier een makker, die hem gelijk was. Hij vond de slang en zette zich daarop en reed op haar en kwam tot Eva.”

Rabbi Mozes Alschich, in zijn commentaar Thorath Mosche, zegt in verband met de woorden (Gen. 2:25): „En zij waren beiden naakt,” als volgt: „Het is bekend, dat satan dezelfde is als jetzer hara, als samaël en de engel des doods. Toen satan tot besef kwam, dat wanneer Adam niet zondigde en eeuwig bleef leven, hijzelf verslonden werd tot overwinning, spande hij zich in om Adam te verleiden. Ziende echter, dat hij hem niet overmocht, omdat hij Gode geheiligd was en Hem aankleefde, en dat zelfs het stoffelijke aan hem zeer rein was en niet gemakkelijk te verontreinigen, wat deed hij toen? Hij ging naar de vrouw, die van nature gemakkelijker te overreden is dan de man, om door haar de man te overwinnen.”

Mag ik wederom vragen: Is de opvatting van de slang als belichaming van satan waarlijk zo onjoods als de heer De Lange tracht zijn lezers te doen geloven? Of was het onbekendheid met de Joodse verklaring, die hem verbaasd deed uitroepen: „Nemen wij het de christenen absoluut niet kwalijk, dat zij de in het Nieuwe Testament gegeven allegorische verklaring van het nachasjverhaal aanvaardden, - u de Jood, die gezocht hebt, wel. Gij moogt dat niet al te stellig verkondigen, en als middel, om uw mede-Joden tot uw gevoelen over te halen, is het al zeer naïef?”

Uit bovenstaande citaten blijkt, dat ook volgens Joodse uitleggers van het Oude Testament satan de slang gebruikt als instrument ter bereiking van zijn doel en deze dus de hoofdbewerker was van Adams val. Hieruit volgt, dat tegenover de verleider „het Zaad der vrouw” staat, als diens beloofde Overwinnaar.

Hoe veel of hoe weinig onze stamouders van deze profetie begrepen, is voor ons moeilijk te bepalen. Dat zij de fundamentele waarheid verstonden, zonder het hoe en wanneer ook maar bij benadering te kunnen beseffen, staat echter vast. Het is de vraag in hoever hun geestelijk leven (in de omgang met God toch zeker van zeer hoog gehalte) gerijpt was tot recht verstand van Zijn woorden, en in hoever de zondeval een onmiddellijke ommekeer en verduistering daarvan

veroorzaakte. Maar dit daargelaten. Het was God en geen mens, die hun deze belofte gaf, en het is niet aan te nemen, dat Hij dit deed zonder hun door de Heiligen Geest zoveel inzicht in deze verborgenheid te geven, dat zij niet alleen voor zichzelf, maar ook voor hun nakomelingschap tot in verre geslachten vast konden hopen en blij vooruitzien naar die komende Overwinnaar als het beloofde Zaad der vrouw. Deze vaste hoop en dit blij vooruitzicht was de enige troost in dit zondig bestaan, buiten het paradijs toch waarlijk een huilende wildernis vol doornen en distels.

Dat onze stamouders werkelijk zulk een inzicht in de verborgenheid van de Paradijsbelofte door de Heilige Geest gekregen hebben, blijkt uit hetgeen de geïnspireerde historieschrijver ons onmiddellijk daarop verhaalt. Gen. 3:20 luid: “Voorts noemde Adam den naam zijner vrouw Eva, omdat zij een moeder aller levenden is.” Eva חַוָּה is afgeleid van חַיָּה leven. Dus de onderhoudster van het leven. De vrouw van wie Adam te voren minachtend had gezegd: „De vrouw, die Gij mij gegeven hebt, die heeft mij van dien boom gegeven, en ik heb gegeten”, die hij beschuldigde als de oorzaak van zijn dood en van de chaos, waarvan hij zich omringd zag, diezelfde vrouw werd na de belofte ook in zijn oog de bron van leven voor het gehele geslacht.

Een ander bewijs, dat onze stamouders de fundamentele waarheid van deze eerste evangelieboodschap verstonden, is het eerste vers van het vierde hoofdstuk, waar Eva uitroept: „Ik heb een man van den HEERE verkregen.” Vanwege de bijzondere vermelding van deze uitroep van Eva bij de geboorte van haar eersteling, en het gewicht, blijkbaar daaraan gehecht, mag voorzeker met grond beweerd worden, dat Eva daarin uitdrukking gaf aan haar blijde, hoewel verkeerde mening, als zou de belofte van Genesis 3:15, die vanzelf de sterkste verwachting en innigste hoop in haar hart had gewekt, nu in vervulling gaan.¹⁷

De Midrasch Rabbah op Genesis 4:25, „God heeft mij een ander zaad gezet”, zegt: “Rabbi Tanchuma zegt uit naam van Rabbi Samuël: ‘Eva zag uit naar dat Zaad, dat van een andere plaats zal komen. En welk Zaad is dat? Dat is de Messias, de Koning.’”

En om nog een getuigenis voor de messiaansche strekking in de Paradijsbelofte aan te halen, citeer ik een uitspraak van Professor Franz Delitzsch, een erkende autoriteit op het gebied van de oudtestamentische exegese: „Zo ligt daar deze profetie aan de drempel van het paradijs, zoals een geheimzinnige sfinx voor de ruïnen van een wonderschone tempel. Maar in historische voortgang onthult zij haar verborgenheid. Het Zaad der vrouw aan geheel de mensheid beloofd, begint zich als vrucht van een bepaald ras, dat van Sem, af te tekenen. Daaruit verkiest God Zich een volk in Abraham, en uit dat volk is het de stam van Juda, die aangewezen wordt als het geslacht, waaruit het Zaad zal voortkomen. Maar de Zoon van Maria, de tweede Adam, voor ons verbrijzeld, opdat Hij de kop der slang verbrijzelen zou. Hij bracht de volle openbaring dezer verborgenheid door Zijn volbrachte overwinning op de aartsvijand van God en mensen.”¹⁸

Gaarne geef ik ook mijn beschouwing over het zaad van de slang, hoewel de rabbijn zegt: „Ik zal u maar niet vragen of de duivel ook gehuwd was en nakomelingen heeft.” De uitdrukking זָרַע - zaad, door de rabbijn met ‘kroost’ vertaald, is een algemene term voor geslacht, nakomelingen, zowel wat betreft de vrouw aan de ene zijde, als de slang aan de anderen kant.

---

¹⁷ De wijze, waarop Targum Jonathan de uitroep van Eva weergeeft, is veelbetekenend. Hij vertaalt: „Ik heb een man verkregen, den Engel van Jehova.” Deze benaming was een bepaalde omschrijving voor de Messias, in het later tijdperk van de Joodse synagoge.

¹⁸ Commentar über die Genesis, von Franz Delitzsch.

En zo omvat het zaad der slang het gehele uit haar voortkomende geslacht. Deze profetie richt zich dus tegen al de krachten des satans, die zich tegen de kinderen Gods zullen verheffen.

Rabbi Simeon ben Joachi noemt degenen, die de sterren aanbidden „kinderen van de oude slang, die Eva verleidde.” En op dezelfde bladzijde lezen wij: „Het veel vermengd volk (uit Exodus 12:23) moet ongetwijfeld behoren tot het gif, dat de slang in Eva goot en van datzelfde gif kwam Kaïn, die zijn broeder Abel, de schaapherder, doodde.”¹⁹

De vijandschap en de worsteling lopen uit op een eindelijke overwinning van de mens op de slang. En dat niet alleen. Die overwinning is niet beperkt tot de mens, die haar behaalt, maar omvat heel het terrein der gevolgen van het verderf in de verleiding en val des mensen, door de slang gewrocht. Het is een overwinning, die een volkomen verlossing bevat uit de zonde en de ellende, zoals de val een val was in de zonde en de ellende. De vloek over de slang houdt de zegen over het mensdom in. Een belofte van verlossing, teweeggebracht niet door de vrouw, maar door haar Zaad. Ook van haar geldt, evenals bij de slang, dat haar Zaad de gehele nakomelingschap insluit. Maar terwijl haar Zaad en niet zijzelf die overwinning bevechten zal, is het wel degelijk de slang, die door God met ‘gij’ wordt aangesproken, de verleider zelf, die ten slotte overwonnen en vernietigd zal worden. Het zaad van de vrouw zal de slang de kop vermorzelen. Zoals in de slang, de persoon des verleiders, zo bereikt ook het hoogste punt het Zaad der vrouw in een persoonlijk kampioen van zijn geslacht en behaalt de overwinning. De eenheid van het Zaad der vrouw wordt gehandhaafd door het aanwijzend voornaamwoord הוּא en het achtervoegsel ך. Op de persoonlijkheid van de slang wordt eveneens nadruk gelegd in het voornaamwoord ‘gij’ met betrekking tot het eindconflict, waardoor bewezen wordt, dat de slang van de verleiding identiek is aan de slang van de eindcatastrofe. ‘Gij’ staat tegenover ‘Hij’, en zoals ‘gij’ onderscheiden wordt van het zaad van de slang, zo zien wij in de uiteindelijke strijd een persoonlijke Zoon des mensen uit het Zaad der vrouw de slang de kop vermorzelen.

In deze fundamentele profetie treedt een strijdend en lijdend mensengeslacht, en een strijdende en lijdende Zoon der vrouw, maar als overwinnende, tweede Adam, hoofd van een nieuw, overwinnend mensengeslacht uit die strijd en dat lijden te voorschijn.

---

¹⁹ Sepher Hazohar I blz. 56.

DE IMMANUEL PROFETIE

"Zie, een maagd zal zwanger worden, en zij zal een zoon baren, en zijn naam Immanuël heten."

Jesaja 7:14b

Voor ik tot de bespreking van de Immanuël-profetie in het zevende hoofdstuk van Jesaja overga, is het nodig de aandacht te vestigen op een grote fout, die mijn Joodse stamgenoten gewoonlijk maken in de veronderstelling, dat de eerste, zo niet enige grond voor ons geloof in het Evangelieverhaal bestaat in de messiaanse beloften van het Oude Testament. En Joodse schrijvers, die er op uit zijn om het christendom als onwaar te brandmerken, trachten zich te wreken door het messiaanse karakter van de profetieën uit te schakelen.

Maar iedere Jood, die de moeite neemt om een ogenblik na te denken over het gebruik, dat wij van de oudtestamentische profetie maken, zal deze veronderstelling ongegrond verklaren. Het tegenovergestelde is waar. Ons geloof in het Evangelie is de hoofdgrond voor ons geloof in de waarheid van de messiaanse profetieën in het Oude Testament. Wij geloven bijvoorbeeld in het lijden van Christus, omdat het een historisch feit is. Maar uit een vergelijking van dit feit met het drie-en-vijftigste hoofdstuk van Jesaja volgt, dat deze profetie waar is, en daarom medewerkt als bewijs voor de Goddelijke inspiratie van dat boek. Om te verklaren, dat wij de waarheid van het Evangelieverhaal gronden op de oudtestamentische profetieën is precies hetzelfde en even ongerijmd, als te verklaren, dat de waarheid van Israëls verstrooiing onder de natiën bewezen wordt door de profetie van Mozes: „En de Heere uw God zal u verstrooien onder de natiën.” Israëls verstrooiing is een feit, en bewijst dat Mozes' profetie waarheid is. Zelfs als een Joods schrijver ons bewijzen kon, dat wij in de uitlegging van een oudtestamentische profetie dwaalden, zou dit niets veranderen aan de feiten.

De heer De Lange heeft er niets tegen, „dat men in de Immanuël-profetie ‘alma’ met maagd vertaalt, maar Jesaja wilde er ongetwijfeld niet de nadruk op leggen, dat de vrouw, die hij op het oog had, nog maagd was, want dan had hij het woord betoela gebruikt. Dat betekent beslist maagd.

Er zijn tweeërlei wegen om de betekenis van een woord na te gaan: de etymologische weg of die van de door het gebruik geijkte. Wat de etymologische betekenis betreft is het woord afgeleid van עלם alam, dat betekend verbergen, en dat in Niphal de betekenis heeft van verborgen of afgesloten. Voorts is ‘alma’ een maagd, een die geen man bekend heeft. Of een volgens de gewoonte in die oosterse landen, waar maagden verborgen en afgezonderd gehouden werden, een uit de openbare samenleving afgescheidene. Zo noemden ook de Grieken, om dezelfde reden, maagden kluizenaressen, afgezonderden of opgeslotenen. Dat is de afleiding van dit woord en het betekent eigenlijk een onbekende en reine maagd. In die zin verklaart ook Aben Ezra het woord עלמות' alamoeth in Hooglied. (1:3.) Hij zegt, dat het woord betekent ongetrouwde dochters, die thuis gehouden werden en die van geen man bekend waren. Maar veel gewichtiger dan deze etymologische verklaring is de gewone gangbare betekenis van dit woord. Nog zes maal komt dit woord in het Oude Testament voor, en overal in de zin van een maagd. Zelfs is dit het geval in de Spreuken (30:19) en nog sterker in het Hooglied (6:8) waar de maagden genoemd worden in tegenstelling met koninginnen en bijwijven.

Het argument van de rabbijn, als zou de profeet het woord בתולה *betoela* in plaats van עלמה *alma* gebruikt hebben, zo hij de nadruk op de maagdelijkheid van de vrouw had willen leggen, mist allen grond. Ik ben overtuigd, dat zo de profeet het woord *betoela* gebruikt had en de christenen hadden beweerd, dat dit *maagd* betekende, de heer De Lange dezelfde bezwaren geopperd zou hebben. Dan zou hij er op gewezen hebben, dat in Genesis 24:16 de schrijver het nodig had geacht, er nog een bijzondere omschrijving aan toe te voegen, opdat men zou begrijpen, dat met *betoela* werkelijk *maagd* bedoeld werd. En evenzeer zou het niet meer dan natuurlijk geweest zijn, zo hij er in dat geval ook Joël (1:8) bijgehaald had, waar staat: „Kerm, als een *betoela* [jonkvrouw SV], die met een zak omgord is wegens den man harer jeugd.”

Op de rabbijn maakt Jesaja 7:14 de indruk, dat de profeet „nu met de vinger een bepaalde jonge vrouw aanwijst en zegt: Zie, dit meisje is zwanger en brengt een zoon ter wereld en zij zal zijn naam Immanuël noemen.” Maar deze passage te verklaren volgens de natuurlijke opvatting van geboorte is belachelijk. Er is hier sprake van een wonder boven de natuurlijke gang van zaken. Daarom wordt het ook ingeluid met een bijzondere opwekking tot aandacht: הנה זיה! En het wordt door God Zelf gegeven als een teken, groter dan Achaz had kunnen vragen in hemel of op aarde. Hoe zou dit bij mogelijkheid een wonderteken kunnen zijn, als het slechts een natuurlijk ontvangen en geboren worden betekende? Hoe kan een zaak, die dagelijks en zonder ophouden geschiedt, tot zulk een groot wonderteken gesteld worden?

En zeker dient te worden opgemerkt hoe de Joodse vertaling van het Oude Testament in het Grieks, de zogenaamde Septuaginta, het woord *alma* vertaalt door παρθενος, precies hetzelfde woord, dat ook gebruikt wordt voor *betoela*. Daaruit is duidelijk te zien, hoe de Grieks sprekende Joden van de derde eeuw vóór Christus, die onbevooroordeeld waren, dit woord *alma* eenvoudig vertaalden als *maagd*.

De rabbijn vraagt: „Als dat teken nu daarin bestond, dat een eeuw of acht later een maagd zwanger zou worden en een kind ter wereld zou brengen, dat Immanuël zou genoemd worden, wat had Achaz daar dan aan, die dan al lang ter ziele zou zijn?” Maar wie heeft dan gezegd, dat deze profetie is gegeven tot bemoediging van Achaz? Zij is alleen gegeven tot troost van het gelovig Israël. Welk een vreemd verband zou het vormen wanneer er na de woorden: „Hoort gij huis Davids, die u aan de zwaarste zonden schuldig maakt”, zou volgen in vers 14: „Daarom staat de Heere er borg voor, dat Hij uw rijk bewaren zal!” Dit toekomstbeeld was even dreigend voor het afvallige huis van David, als veelbelovend voor de gelovigen in Israël. En dit dreigende van het ארת kan niet uitsluitend in het 15^e vers schuilen, daar zowel door לכן, als door הנה het zwaartepunt van ארת in het 14^e vers verlegd wordt.

Van het woord העלמה „de maagd” meent de rabbijn te kunnen afleiden, „dat hier sprake is van een maagd, die door Jesaja's auditorium gekend werd. Dus kan er daarom alleen al geen sprake zijn van een vrouw, die in een veel later tijdperk der geschiedenis leefde.” Zo meent de rabbijn, maar het is niet zo. Hij heeft vergeten, dat de profeet Jesaja het woord הנה - zie, altijd voor de toekomstige tijd gebruikt en dus staat de betekenis lijnrecht tegenover diens opvatting.

Indien de profeet van een „maagd”, die door zijn auditorium gekend werd, sprak - wie moest zij dan geweest zijn? Volgens de rabbijn „is het ook best mogelijk, dat met העלמה de vrouw van de profeet Jesaja bedoeld wordt.” Maar is het denkbaar, dat de profeet over zijn eigen vrouw spreekt als „de maagd”? Bovendien is dit volstrekt uitgesloten met het oog op hoofdstuk 8:8, waar het kind als „Immanuël” wordt aangesproken in verband met het land, dat Hem

toebehoort: „Uw land, o Immanuël!” Zoals Rabbi David Kimchi, gewoonlijk bij verkorting Redak genoemd, zegt: „Het is onmogelijk, dat dit slaat op de zoon van Jesaja en zijn vrouw, de profetes.”

Nu schijnt Jesaja te spreken van een kind, dat in de naaste tijd, nog vóór de verwoesting van Aram en Efraïm, zal worden geboren. Hij zegt: „Eer dit jongskén weet te verwerpen het kwade en te verkiezen het goede, zal dat land, waarover gij verdrietig zijt, verlaten zijn van zijn twee koningen.”²⁰ Naar aanleiding daarvan vraagt de heer De Lange: „Is het rijk Israëls eerst in de dagen van Jezus van Nazareth te niet gegaan? En zoudt gij - afgezien daarvan - het niet een erg bemoedigend teken voor Achaz vinden, als hij ongeveer acht eeuwen moest wachten, voordat hij van zijn vijanden verlost was? Of ziet ge misschien thans het absoluut ongerijmde van uw opvatting in en begint ge, na lezing van dit opstel, reeds enigszins huiverig te worden, om maar grif te aanvaarden en voor de vrucht van eigen onderzoek uit te geven, hetgeen u van zekere zijde wordt ... wijs gemaakt?”

Wie wijs gemaakt wordt, zal straks wel blijken. Van huiverigheid mijnerzijds kan geen sprake wezen. Dat het niet gemakkelijk is, de historische betekenis van de woorden, in het verband waarin Jesaja ze uitsprak, vast te stellen, geef ik grif toe. Allerlei verklaringen van het 16^e vers werden reeds gegeven, Wat ook de schaduwzijde moge zijn van deze verschillende opvattingen, waar het bijzaken betreft, het geheel staat daar in zijn majestueuze hoofdlijnen als een onomstotelijk feit vast. Nu, wat de eerste vraag van de rabbijn betreft, of het rijk Israëls eerst in de dagen van Jezus van Nazareth te niet gegaan is? komt het mij voor, dat het „jongske" van vers 16 niet identiek is met de *Zoon* van vers 14. Hier dient opgemerkt, dat het Hebreeuwse woord noch *zoon* noch *kind* beduidt, maar הנער *dit jongske*. Dit slaat mijns inziens op Schear-jaschub, die tot dat doel de profeet schijnt vergezeld te hebben. Zeker is het, dat die jongen als teken diende (zie hfst. 8:18). Natuurlijk in geheel anderen zin dan Gods grote teken Immanuël. Uit het 16^e vers moest Achaz duidelijk worden, dat vóór deze jongen, Schear-jaschub, tot jaren des onderscheids kwam, de met elkaar verbonden koningen van het toneel zouden verdwenen zijn. En dat gebeurde dan ook, want nauwelijks drie jaar later vielen de koningen van Israël en Syrië in de hand hunner vijanden.

Op de tweede vraag, of ik het een erg bemoedigend teken voor Achaz zou vinden, als hij ongeveer acht eeuwen moest wachten, voordat hij van zijn vijanden verlost was? moet ik herhalen wat ik reeds gezegd heb: Deze profetie is niet gegeven tot bemoediging van Achaz. Het gehele hoofdstuk betreft het huis van David. Daaraan wordt voorgesteld om een teken te eisen, en daaraan wordt een teken gegeven. Het gaat dat huis aan. En inderdaad, dat ogenblik was beslissend voor het bestaan van dat huis. En hoe kon het anders, of het gegeven teken moest daarop betrekking hebben. In tweeërlei opzicht houdt het daar verband mee: 1^e. Het huis dreigde uit te sterven. De belofte spreekt van Enen, Immanuël, die er uit voortkomen zal. 2^e. Het huis van David was in Achaz door ongeloof en ontrouw aan Jehova ontaard. En in tegenstelling met deze staat van zaken, wordt het uitzicht geopend op de komende waarachtige Koning, Wiens Naam is Immanuël, Die uit dat huis voortkomen zal.

De tijd, waarin het messiaans karakter van deze passage door Oudtestamentische Schriftuitleggers betwist werd, is voorbij. De beste zijn tot de oude messiaanse opvatting teruggekeerd. Zelfs in het kritische kamp heeft deze opvatting voorstanders gevonden. En onbevooroordeelde Schriftuitleggers zijn er wel toe gedwongen, willen zij het verband geen

---

²⁰ Jesaja 7:16.

geweld aandoen. „Daar Jesaja”, zegt H. Ewald, „de Messias als het middelpunt van de zaligen tijd beschouwt, doortrilt hem op dit ogenblik de hoogste spanning bij de gedachte aan de zekerheid van de komst van Eenen, Die het volmaakte tegenbeeld zal vormen van de voor hem staande zwakke en onwaardige koning. En hoewel het teken als zodanig niets wonderbaarlijks bevat, zo krijgt het door de afwijzende houding van Achaz en door de verklaring, dat de Heere Zelf een teken zal geven als buitengewoon feit ter bevestiging van de profetische rede een verstrekkende betekenis. En wijst op een aankondiging, die evenzeer betrekking heeft op de houding van Achaz, als zij de verlossing van Gods volk tot waarborg strekt. Nadat Achaz zijn ongelooft, niet alleen tegenover het woord van de profeet, maar ook tegenover Gods wondermacht, die in de redding van het rijk van David zou bevestigd worden, beslist uitgesproken had, kwam het er niet zo zeer op aan om Achaz nog een bijzonder teken te geven, ten einde hem zijn ongelooft ten volle te doen beseffen, dan wel om ten slotte het voortbestaan van het koningshuis van David te waarborgen.”²¹

In plaats van „het absoluut ongerijmde” van mijn opvatting te zien, ben ik nu nog meer versterkt in mijn overtuiging, dat het de Messias is, Die de profeet hier ziet als degene, die geboren zal worden. In het negende hoofdstuk als geboren zijnde, en in het elfde hoofdstuk als de regerende vorst - een onafgebroken opklimming van vertroosting, een onverbreekbaar drievoudig snoer geweven in de drie perioden, waarin de profeet de toekomst van het volk ontleedt.

En wat vooral zeer opmerkelijk is in deze belofte, is het feit, dat wij daardoor weer opnieuw bepaald worden bij Genesis 3:15. In de Paradijsbelofte wordt aan het zaad der vrouw de overwinning over de slang toegezegd. En hier treedt de vrouw en haar zaad voor het eerst weer op de voorgrond.

---

²¹ Propheten des Alten Bundes, von H. Ewald.

DE MESSIAS ALS KIND EN ZOON.

„Want een Kind is ons geboren, een Zoon is ons gegeven, en de heerschappij is op Zijn schouder; en men noemt Zijn Naam Wonderlijk, Raad, Sterke God, Vader der eeuwigheid, Vrededorst.”

Jesaja 9:5

Na de profetie van het zevende hoofdstuk komt in het betoog van de Rabbijn een andere beroemde Messiasbelofte van de profeet Jesaja aan de orde. Het is die van het negende hoofdstuk. Maar deze profetie is zó nauw verbonden met de leer der incarnatie, dat wij eerst bij deze een ogenblik moeten stil staan.

Christendom betekent in zijn diepste zin: Immanuël, de tegenwoordigheid Gods in het mensdom, de vervulling der hoop, die in minder of meerder mate iedere eeuw en iedere godsdienst vervult. Het christendom bevestigt also als een fundamenteel feit van de God, die het aanbidt, dat Hij is een God, die Zichzelf heeft geopenbaard.

Van de aanvang af, zien we als het ware iedere vinger heenwijzen naar de „Verwachte der eilanden” en den „Wens der heidenen.” De patriarchen, de een na de ander, als de pioniers van ons geslacht, prenten hun nakomelingen de van den beginne gegeven belofte in. En elk hunner herhaalde: „Ik ben de beloofde niet, maar zie uit naar Hem en bereid u voor Zijn komst.” En zelfs Mozes, die de Heere kende van aangezicht tot aangezicht, betuigde in nederigheid en oprechtheid: „Ik ben het niet, ik ben slechts Zijn beeld en voorloper.” Zo ging het al de profeten. Zij wezen allen op Hem, Die komende was. En elk hunner, door toenemend licht begenadigd, tekent Hem in klaarder beeld en zuiverder omtrekken.

En buiten Israël worden ook onder de heidenen soortgelijke geluiden en verwachtingen gehoord. Kort na Mozes geeft Zoroaster aan Perzië de voorspelling van een toekomstige Redder en Rechter der wereld. Griekenland hoort in de sage van Prometheus, hoe hij van zijn ketenen verlost zal worden en de echo daarvan in het gebed van Socrates om Een, Die uit de hemel nederdaalt tot onderwijzing in de waarheid en tot redding van de wellust, waaraan zijn volk zich zo hardnekkig overgeeft. En het heidens Rome hoort in de zang der Sybillen van de Goddelijke, die aan de wereld gegeven zou worden, en voelt de trilling der wereldverwachting, door Tacitus in woorden gebracht, als hij schrijft, hoe alles uitziet naar den grote leider, die in Judea zal opstaan en de wereld zal regeren.

De oneindige en absolute Geest, zoals God in Zijn zuivere Godheid is, blijft in meerder of minder mate een abstractie voor het ganse mensdom, zelfs voor de diepste mysticus.

Daarom is God in Zijn oneindige liefde en genade afgedaald uit het rijk der abstractie in dat van het concrete; uit het rijk der eeuwigheid in het rijk van de tijd en der eindigheid, waarin de mens leeft. „Het Woord is vlees geworden, en heeft onder ons gewoond.” Zo en zo alleen was er mogelijkheid, dat de mens Hem met zijn begrip zou kunnen benaderen. En zo mag het met recht worden opgemerkt, dat God tot de mens kwam in een concrete gestalte en zo Zichzelf aan die mens openbaarde. Deze waarheid is van groot gewicht zo voor leer als voor leven. Het is de normale gang der opvoedkunde, die van het concrete tot het abstracte overgaat, van het bekende tot het onbekende. En zo gebruikte God met eerbied gesproken in de menswording het normale middel tot onderwijs en zelfopenbaring. „Niemand heeft ooit God gezien; de eniggeboren Zoon,

die in de schoot des Vaders is, Die heeft Hem ons verklaard.”²²

Niet alleen zien wij dus de leer der menswording als zuiver Bijbels, maar ook in den diepste zin redelijk. In de eerste plaats zegt ons ons verstand, dat in de mens twee verschillende, elkaar tegenstrijdige elementen verenigd zijn, namelijk geest en stof. De een geheel onderscheiden van de ander, en evenwel zodanig in elkander grijpend, dat zij samen een harmonisch geheel vormen in de geschapen mens. Nu volgt daaruit de vraag, of het schepsel en de Schepper, de mens en God, zodanig met elkaar verenigd kunnen worden, dat zij in hun eenheid en volkomen harmonie de ganse schepping omvatten.

Het verstand ziet, hoe het eindige niet tot de Oneindige kan opklimmen, zo min als het stoffelijke uit zichzelf zich kan opheffen tot het geestelijke. Maar kan de Oneindige Zich niet neerbuigen tot het eindige en het opheffen tot Zichzelf en het met Zich verenigen? Niet zo, dat het eindige wordt veranderd in het Oneindige, noch het Oneindige in het eindige. Maar zo, dat beide samengevoegd en tot eenheid verbonden worden. Er is niets onmogelijk voor de macht van de Oneindige. Maar kan de Oneindige Zich tot zulk een daad vernederen? En het verstand zegt, dat dit geen verhindering kan wezen voor de Oneindige, die in Zijn oneindigheid blijft, die Hij is. En bovendien, waar de schepping grond en oorzaak vindt, niet in een behoefte van de Schepper, maar in Diens goedheid en liefde, kan het niet anders dan die goedheid en die liefde waardig wezen, om Zijn scheppingsdaad te volmaken in de opheffing van het geschapene tot de volkomen eenheid en harmonie in Hem. Zo kan de zuivere rede niet anders dan toestemmen, dat de menswording niet alleen mogelijk, maar tevens gepast is.

Nu weet ik wel, dat dit geloof in strijd is met de Godsleer van Rabbi Mozes ben Maimon. Maar het is algemeen bekend, dat de Godsleer van die zogenaamde “tweede Mozes” niet Bijbels, maar wel neoplatonisch Aristotelisme [de leer van Aristotelis die na Plato plaatsvond KJB] is. Zelfs nog onder de Joden van zijn eigen tijd schijnt het geloof in een Goddelijke incarnatie niets vreemds geweest te zijn. Naar aanleiding van een zin in zijn Codex Jad Hachazakah, Hilchoth T’schuvah, waarin hij zegt, dat ieder, die beweert dat God een lichamelijke, bepaalde gestalte heeft, een ketter is, zegt Rabbi Abraham ben David, door de Joodse historicus H. Graetz als de grootste Talmoedist van zijn tijd genoemd, in een kanttekening: „Waarom noemt hij zo iemand een ketter, terwijl velen, groter en wijzer dan hij, deze overtuiging hebben beleden, in overeenkomst met hetgeen zij vonden in de Schriften (en nog meer in de Agadoth), die deze leer huldigen.”

En thans de Messiasbelofte in het negende hoofdstuk van Jesaja.

Op grond van Jesaja 9:6 trekt de heer De Lange de volgende conclusie: „Of Jesaja heeft hier niet de Messias op het oog; dan heeft die tekst (Jes. 9:5) dus niets te maken met datgene, waarover gij in geestdrift geraakt, Of hij spreekt wel over de Messias en dan is daardoor bewezen, dat wij in Jezus van Nazareth de Messias niet hebben te zien.” De bewijzen voor het Messiasschap van Jezus van Nazareth bewaren wij tot straks. Hier willen we alleen maar zien, of Jesaja wel of niet de Messias op het oog heeft.

De moderne Joodse uitleggers zeggen dat in Jes. 9:5 Koning Hiskia wordt bedoeld. Ook de heer De Lange schijnt deze gedachte toegedaan te zijn. Maar wat de profeet hier zegt kan onmogelijk slaan op deze koning, die tien jaar tevoren geboren was. Bovendien was zijn rijk noch wat uitgestrektheid, noch wat duur betreft van die aard, dat de profetie ook maar in de verte op

---

²² Joh. 1:18.

Hiskia van toepassing kon wezen. Zijn gehele gebied besloeg maar een klein stuk van Palestina, en zijn rijk eindigde met Zedekia, een zijner opvolgers, en duurde dus niet langer dan een paar geslachten.

De oude Joodse exegeten zagen in dit Schriftwoord wel een Messiaanse profetie. De Chaldeeuwse parafrase van Jonathan luidt: „משיחא דשלמא יסני עלנא בימוהי: „Messias, Wiens vrede over ons in Zijn dagen vermenigvuldigd zal worden.”

In het elfde hoofdstuk van het traktaat Derech Erez Zutha in de Babylonische Talmoed, zegt Rabbi Jose de Galileeër: „אף שמו של משיח נקרא שלום (ישעיה ס:ה) אבי עד שר שלום. „Ook de Naam van de Messias heet Vrede, want er staat geschreven (Jes. 9:5): Vader der eeuwigheid, Vrededorst.” „Ik heb nog de Koning Messias voort te brengen, aangaande Wien geschreven is: want een kind is ons geboren.”²³

In Midras Rabba worden de volgende woorden door de rabbijnen de aartsvader Jakob in de mond gelegd: עד אכשיו יש לי להעמיד מלך המשיח שכתוב בו כי ילד יולד לנו.

In zijn antwoord aan Jacob Alfajumi uit Jemen, op diens vraag aangaande de Joden, die de Islam moesten omhelzen, schrijft Rabbi Mozes ben Maimon als volgt:

קרא לו הקב"ה (להמשיח) שש שמות באמרו: כי ילד יולד לנו בן נתן לנו ותהי המשרח על שכמו ויקרא שמו פלא יועץ אל גבור אבי עד שר שלום. וזה שקראו "אל" על דרך הפלגה להודיע שגדלתו מעולה ממעלת כל אדם „God heeft Hem (de Messias) met zes namen genoemd, toen Hij aangaande Hem zeide: Want een kind is ons geboren, een Zoon is ons gegeven, en de heerschappij is op Zijn schouders; en men noemt Zijn Naam Wonderlijk, Raad, God, Held, Vader der eeuwigheid, Vrededorst. Dat Hij hem El noemt is hyperbolisch, om daarmee te verklaren dat Zijn heerlijkheid die van alle mensenkinderen overtreft.”²⁴

Wat de titels betreft passen de moderne Joden die niet toe op het Kind dat geboren, en de Zoon, die gegeven is, maar op God. Alleen de titel „Vrededorst” kennen zij aan de eersten toe. In plaats van onze gewone vertaling, geven zij het aldus weer: „De Wonderlijke, Raad, Sterke God, Vader der eeuwigheid zal hem Vrededorst noemen.” Maar dit is in tegenspraak met de Masoretische tekst, die door onze vertalers gevolgd is. De afwezigheid van het lidwoord voor Pelé, Joëts enz. is tegen de theorie, als zouden zij namen van God zijn. Wie de majestueuze eenvoud van de profetische taal kent, waar het gaat over de Allerhoogste, wordt getroffen door de onwaarschijnlijkheid, dat Jesaja hier vier titels aan elkaar zou schakelen, in plaats van zoals altijd eenvoudig van God of Jehova te spreken. Bovendien is het in tegenspraak met het idioom der Schrift, om שמו [Zijn Naam], den Naam die betrekking heeft op de vernoemde Persoon, te plaatsen voor de naamgever. Overal in de Schrift wordt שמו geplaatst tussen de naamgever en de persoon of de zaak die genoemd wordt. Aben Ezra verwierp ook deze verklaring. Hij merkt op: „Er zijn sommigen uitleggers, die zeggen, dat Wonderlijk, Vader der eeuwigheid, namen Gods zijn, en alleen maar Vrededorst de naam van het Kind is. Doch volgens mijn beschouwing is de uitlegging, dat ze allen namen van het Kind zijn, juist.”

De rabbijn haalt aan Baron Christian Charles Josias von Bunsen, die hij belooft te noemen „de christentheoloog,” om te bewijzen, dat *El gibbor* „God-held”, in de zin van een geweldig held, betekent. Maar El, de Naam van God, wordt nergens gebruikt dan uitsluitend als Naam van God. Het komt enkelvoudig voor op 225 plaatsen, en steeds in de zin van God. Jesaja gebruikt

²³ Midrasch Rabba, Debarim 1.

²⁴ Iggereth Teman.

het nooit in een andere betekenis. Beslissend evenwel is dezelfde tekst in het volgende hoofdstuk. (Jes. 10:21) Daar kan niemand een andere vertaling van geven dan: „Een overblijfsel zal terugkeren tot de Almachtige God.” Er is geen twijfel mogelijk, dat dit de zuivere betekenis is van *El gibbor*. Zoals iemand, die Latijn kent, *Deus omnipotens* door „Almachtige God” vertalen zal, zo zal iemand, die Hebreeuws kent, op de vraag, wat El gibbor betekent, onmiddellijk hetzelfde antwoord geven. Er is zowel omtrent het eerste als het tweede geen twijfel mogelijk. Indien een Hebreeuws schrijver alleen het woord „mchtig” had willen gebruiken, hij zou niet verlegen zijn geweest om woorden daarvoor te vinden, zonder daartoe een bijvoeglijk naamwoord te gebruiken, dat alleen bij God past. Het zou niet anders dan een opzettelijke misleiding van den profet mogen heten, deze woorden te gebruiken, indien niet in hun eenvoudige betekenis. En dat niet voor een onbeduidende gedachte, maar voor een, die het hart van het geloof raakt.

De profetie van Jesaja in hoofdstuk 9:5 was een belichaming van eeuwige waarheden, die eeuwen nodig hadden om in vervulling te gaan. De majestueuze figuur voor des profeten oog als in de wijkende horizon terugtrekend, werd eindelijk vlees in Jezus van Nazareth. En al de verwachting en hoop in Hem geconcentreerd, werden in Hem werkelijkheid - zijn ten dele reeds vervuld, ten dele nog in uitzicht gesteld. Want de volle vervulling wacht ons nog.

JEHOVAH ZIDKENOE

„In zijn dagen zal Juda verlost worden en Israël zeker wonen, en dit zal Zijn Naam zijn, waarmede men Hem zal noemen: De Heere onze gerechtigheid.”
Jeremia 23:6

Wij hebben ten slotte nog een kort onderzoek in te stellen naar de laatste door de rabbijn bestreden Messiasbelofte, [namelijk] die van Jeremia 23:5 en 6: „Zie, de dagen komen, spreekt Jehova, dat ik David een rechtvaardige Spruit zal verwekken, Die zal Koning zijnde regeren, en voorspoedig zijn, en recht en gerechtigheid doen op aarde. In Zijn dagen zal Juda verlost worden en Israël zeker wonen, en dit zal Zijn Naam zijn, waarmede men Hem zal noemen: De HEERE ONZE GERECHTIGHEID.”

De rabbijn stelt mij de volgende vraag: „Heeft u zich rekenschap gegeven van de betekenis van de woorden Hasjem Zidkenoe? Alleen wanneer *Zidkenoe* een bijstelling is van Hasjem, zegt de tekst, dat de koning in kwestie den Naam Gods (een bijstelling) verkrijgt. Maar is dat noodzakelijk? Gij weet toch ongetwijfeld, dat het hulpwerkwoord - of wat dat vervangt - in het Hebreeuws weggelaten kan worden en dat dit talloze malen geschiedt. Dus Hasjem Zidkenoe kan betekenen: De Eeuwige is ons heil.”

In antwoord hierop zou ik de heer De Lange alleen maar willen herinneren aan die Joodse uitleggers, die zich niet door vijandschap tegen Jezus van Nazareth en het christendom in hun exegetische hebben laten leiden. Targum Jonathan spelt de laatste zin van dit vers op deze wijze: ואקים לרוד משיח דצדקיא „En Ik zal David verwekken den Messias, den Rechtvaardige.”

In de Babylonische Talmoed lezen we als volgt: שלשה נקראו על שמו של הקב"ה ואלו הן צדיקים ומשיח „Drie zijn er, Die den Naam van den Heilige, geloofd zij Hij, dragen: de rechtvaardigen, de Messias en Jeruzalem . . . De Messias, zoals er geschreven staat: En dit zal Zijn Naam zijn waarmede men Hem zal noemen: Jehova Zidkenoe.”²⁵

In Midrasch Rabba wordt de vraag geopperd: מה שמו של מלך המשיח „Wat is de naam van Koning Messias?” Daarop antwoordt Rabbi Abba bar Kahana: ה' שמו „Jehova is Zijn Naam, want er staat geschreven: dit zal Zijn Naam zijn, waarmee men Hem zal noemen: Jehova Zidkenoe.”²⁶

Onder de zeven namen van de Messias, rekent Rab Huna ook „Jehova Zidkenoe” met heenvijzing naar Jeremia 23:6.²⁷ En ook in Midrasch Thillim wordt dit vers toegepast op de Messias. Daar lezen we: „Ook de Koning Messias noemt God met Zijn Naam, want het heet in Jeremia 23:6 enz.”²⁸

Rabbi Mozes Alschich zegt naar aanleiding van het 33^e hoofdstuk van Jeremia als volgt: „Wie mag hij zijn, die tot Jeruzalem zegt, dat zij vertroost zal worden op grond van de vermaning: spreekt naar het hart van Jeruzalem? Is Hij het niet, Jehova Zidkenoe, dat is Koning Messias? Zoals geschreven staat: En dit zal Zijn Naam zijn, waarmede men Hem zal noemen: Jehova

---

²⁵ Boba Bothra 75b.

²⁶ Midrasch Echa hoofdst. 1:51.

²⁷ Midrasch Mischle, hoofdst. 19:21.

²⁸ Midrasch Thillim 21:2.

Zidkenoe. Van wege het recht en de gerechtigheid van Zijn Wezen.”

Ook de welbekende exegeet der 12^e eeuw, Rabbi David Kimchi, verklaart deze plaats van de Messias. Hij zegt: „יקרא המשיח בזה השם יהוה צדקנו לפי שבימיו יהיה צדק יהוה לנו קיום תמיד „Daarom wordt de Messias met de Naam Jehova Zidkenoe genoemd, omdat in Zijn dagen de gerechtigheid des Heeren ons een gedurige steun zal zijn.”

Laat mij nog een ander beroemden geleerde der 15^e eeuw noemen, Rabbi Jozef Alba uit Toledo, de laatste vertegenwoordiger van de Joodse wijsbegeerte in Spanje. Hij zegt: „יקרא הכתוב שם „De Schrift noemt de Naam van de Messias Jehova Zidkenoe, omdat Hij de Middelaar is, door Wien wij de gerechtigheid des Heeren zullen erlangen.”²⁹

Uit al deze aanhalingen is het duidelijk, dat afgezien van de vraag, of Jezus van Nazareth de beloofde Messias is of niet, die wij aanstonds zullen behandelen, er geen verschil is tussen de oude Joodse uitlegging van dit vers en de onze. Maar om de kracht van deze tekst te verlammen, wijst de rabbijn er op, dat in Jeremia 33:16 Jeruzalem genoemd wordt „Hasjem Zidkenoe,” en dan vraagt hij: „Hoe heb ik het nu? Zou God Zich ook in de stenen en het hout van Jeruzalem incarneren (of moet men spreken van inlapideren of inligneren)? Zou het Woord niet slechts vlees, maar ook hout en steen worden? Blijkt daaruit niet ten duidelijkste, dat Hasjem Zidkenoe betekent: God is ons Heil?”

In antwoord daarop zou ik hem alleen maar willen verzoeken het oorspronkelijke te raadplegen en hij zal zien, dat daar (Jer. 33:16.) letterlijk staat: „En Hij, die haar noemen zal, is Jehova Zidkenoe.” En het is eigenaardig, de rabbijnen die Jeruzalem die naam toekennen beroepen zich nooit op deze tekst, maar op Ezechiël 48:35, en wel door het woord sjama (aldaar) te veranderen in schemo (haar naam). (Zie Midrasch Echa 1:51; en Babah Bathra 75b.)

Ten slotte: nog een belangrijke bijdrage, door de rabbijnen voor de Godheid van de Messias als bewijs gegeven, is te vinden in Midrasch Mischli (6:11), waar wij aldus lezen: „ובא כמהלך ראשך. „Zo zal uw hoofd (ראשך = uw armoede) u overkomen als een wandelaar. Het hoofd is Koning Messias, Die bestemd is om aan het hoofd van Israël te treden, gelijk geschreven is (Micha 2:13): ‘En hun Koning zal voor hun aangezicht heengaan, en de Heere in hun spits (ויהוה בראשם) = en Jehova aan hun hoofd).”

---

²⁹ Sepher Ikkarim, hoofdst. 28 blz. 54.

IS JEZUS DE MESSIAS?

“Ja, Heere; ik heb geloofd dat Gij zijt de Christus [Messias], de Zoon Gods, Die in de wereld komen zou.”

Johannes 11:27

De spil waar alles om draait, is de eenvoudige vraag: Is Jezus de Messias? Is Hij het niet, is Hij niet alles, wat Hij beweert te zijn, - dan is het christendom een leugen. Dan volgen alle christenen een dwaallicht, en zullen voor eeuwig verloren gaan in die dag, waarop elk redmiddel van de leugen uit de hand zal worden geslagen. Dat is de slotsom, waartoe elke Jood onvermijdelijk moet komen, zo hij staan blijft op zijn bewering, dat Jezus van Nazareth niet de Messias is.

En deze slotsom, - welk een weergaloos merkwaardige leugen! Die leugen heeft meer voor de mensheid tot stand gebracht dan al de waarheden tezamen! De schitterende stralen van het christendom verlichten alles rondom zich. Zelfs de Jood, die het verwerpt! De God van de hedendaagse beschaafde Jood is de God van het christendom, en niet van de Talmoud-wijzen. Zijn monogaams familieleven is christelijk, en niet rabbijns. En is dit alles de vrucht van een leugen? Vele Joden zouden met grond aarzelen het christendom als een leugen te veroordelen, indien zij de bovenstaande consequenties voorzagen. En die zijn niet te ontgaan. Zo dan, is het christendom geen leugen, dan is het waarheid. En is het waarheid, dan is het waarheid met betrekking tot de gehele mensheid.

Waaruit is het duidelijk, dat het christendom alleen goed is voor niet-Joden? Werd het niet, ik vraag het nog eens, in de eerste plaats verkondigd aan Joden, geloofd en verspreid door Joden? De heer De Lange zegt: „Wij hebben respect voor het (christendom) in de als christenen geboren.” Indien het christendom de waarheid is, dan is iedere Jood zowel als iedere niet-Jood gehouden om er in te geloven. Is het leugen, laat iedere Jood en niet-Jood het afzweren en verwerpen. Heeft God gezegd, dat iemand de leugen zal geloven, omdat zijn voorouders die geloofden? Of dat iemand de waarheid moet verwerpen, omdat zijn voorouders die verwierpen? En zo God dit niet gezegd heeft, wie durft het dan zeggen? Weg dan met die ijdele en tegenstrijdige bewering als „wij hebben respect voor het christendom in de als christenen geboren,” terwijl men de Joden - die het belijden - ketter, afvalligen en wat al niet noemt! Dergelijke beweringen mogen misschien diplomatisch zijn, maar verraden een vreselijke liefdeloosheid tegen de medemens, en van een rabbijn openbaren zij de abnormale toestand van het Jodendom. Hoe kan men iets, dat de Jood tot een uitgestotene en uitgeworpene maakt, respecteren in de niet-Jood? Een iegelijk, die de leugen gelooft, is een ketter en van God afvallige, hetzij Jood of niet-Jood. Een iegelijk, die de waarheid gelooft en daaruit leeft, gelooft en leeft zoals God wil, dat hij geloven en leven zal. Daar is geen speciale waarheid voor de Jood, en een andere speciale waarheid voor de niet-Jood. Is God één? Zo is ook de waarheid één.

Bezwaren tegen Jezus' Messiasschap

De vraag of Jezus van Nazareth al of niet de Messias is, is dus geen vraag van abstracte redenering. Het is een vraag van leven of dood. Nu meent de heer De Lange ernstige bezwaren

te hebben tegen het Messiasschap van Jezus. Daarom na onze betoging, dat de genoemde profetieën geen ander dan de Messias kunnen gelden, gaan we nu over tot de bezwaren van de rabbijn tegen het Messiasschap van Jezus. Wij zullen, naar de regel der Talmoed-wijzen, antwoorden על ראשון ראשון ועל אחרון אחרון „eerst het eerste en daarna het daarop volgende.”

Het 21^e hoofdstuk van Lukas.

Het eerste bezwaar van Rabbijn De Lange tegen het Messiasschap van Jezus is ontleend aan het 21^e hoofdstuk van Lukas. Wij zullen hem zelf daarover tot ons laten spreken. Hij zegt:

„Het christendom verwacht de parousia, de wederkomst van zijn Messias. De voorspelling daaromtrent kunt ge lezen in het 21^e hoofdstuk van Lukas. En in vers 32 staat: „Voorwaar zeg ik u, dit geslacht zal niet voorbijgaan, totdat alles zal geschied zijn.” En er zijn nu reeds tal van geslachten en 19 eeuwen voorbijgegaan en niets van dat alles is geschied! Is er nu niet veel meer reden voor de christen om te wanhopen dan voor de Jood? Want wel is ons de Messiaanse tijd voorspeld, maar er is niet bij gezegd, wanneer die zal aanbreken, zodat men zou kunnen beweren, dat die tijd voorbijgegaan is. Is het u niet bekend, dat de eerste christenen stellig verwachtten in hun dagen de wederkomst van J. (Jezus) te zullen aanschouwen? Wat hebt ge nu, wat dat betreft, gewonnen met uw nieuw geloof?”

In verband hiermee wensen we de volgende drie vragen ter beantwoording te stellen: 1^e. Is het ons niet voorzegt wanneer de messiaanse tijd zal aanbreken? 2^e. Is er van alles wat Jezus in het 21^e hoofdstuk van Lukas voorspeld heeft niets geschied? 3^e. Verwachtten de eerste christenen de wederkomst van de Messias in hun dagen te zullen aanschouwen?

Op de eerste vraag antwoorden wij:

Niet alleen is ons de messiaanse tijd voorspeld, maar ook wanneer die zal aanbreken. En het zijn vooral drie voorzeggingen waaruit dit zeer duidelijk blijkt.

De eerste voorzegging is in het 49^e hoofdstuk van Genesis. Daar, in het tiende vers, nadat in het voorafgaande gezegd is, hoe Jakob zijn zonen bijeen roept en verkondigt, hetgeen hun in de navolgende dagen wedervaren zal, wordt van de stam Juda voorzegt: „De schepter zal van Juda niet wijken, noch de wetgever van tussen zijn voeten, totdat Silo komt, en Denzelven zullen de volkeren gehoorzaam zijn.” Dat Silo, van Wien hier melding gemaakt wordt, waarlijk de Messias is, heeft de gehele oude Joodse overlevering erkend. Dat blijkt uit Targum Onkeles, Targum Jonathan, Targum Jeruschalmi, de Talmoed en andere Joodse schriften. Dus de schepter zou van Juda niet wijken, dan bij de komst van de Messias. Maar de heersersstaf is van het Joodse volk wel geweken, al bijna tweeduizend jaar. Bijgevolg moet de Messias alreeds gekomen zijn.

De tweede voorzegging, waaruit blijkt, dat de verschijning van de Messias reeds voorbij is, vinden we in het negende hoofdstuk van Daniël, de laatste vier verzen. Ook deze profetie wordt door de meeste oude Joodse exegeten verklaard in betrekking tot de Messias. En zeker, als deze plaats niet in die zin verklaard wordt, dan is er in het gehele Oude Testament geen passage, die niet in anderen zin verdraaid kan worden. Nergens wordt er uitdrukkelijker melding van Hem gemaakt dan hier. Hij wordt genoemd Messias de Vorst, en van Hem wordt gezegd: „Hij zal uitgeroeid worden, maar het zal niet voor Hemzelfen zijn.” Vervolgens worden Hem hier dingen toegeschreven, die op niemand anders van toepassing kunnen zijn. Hij zal de overtredingen sluiten, de zonden verzegelen, de ongerechtigheid verzoenen, een eeuwige gerechtigheid aanbrengen, het gezicht en de profeet verzegelen. En wie kan dat anders doen dan de Messias?

In deze profetie van Daniël zijn voornamelijk de volgende waarheden vervat: Ten eerste, dat het begin der berekening omtrent de jaren, die op de dood van de Messias moesten uitlopen, moet vallen in die tijd, toen het bevel uitging aan Nehemia om Jeruzalem te herbouwen: negenenzestig jaarweken of zeventallen van jaren daarna, komt men juist uit op het jaar van Jezus' kruisiging.

En ten tweede, dat de Messias komen moest, terwijl de tempel nog stond en de offeranden nog plaats hadden, en bovendien niet lang vóór de laatste verwoesting van Jeruzalem en de afschaffing van den Oudtestamentische offerdienst. Bijgevolg is de Messias reeds vóór de verwoesting van Jeruzalem gekomen.

Een derde voorzegging vinden wij in het tweede hoofdstuk van Haggai (7-10). Dat deze woorden over de tweeden tempel handelen, wordt door Rabbi David Kimchi en andere Joodse geleerden erkend. Voeg hierbij Rabbi Akiba, die deze plaats als van de Koning Messias verstonde, maar ze kwalijk op de valse Messias Bar Kochba toepaste.³⁰

Dat ook in deze profetie van geen anderen tempel sprake kan wezen, blijkt heel duidelijk uit de aanleiding tot deze belofte. De oude lieden onder de Joden stortten tranen, als zij zagen, dat dit huis minder in luister was dan Salomo's tempel (Ezra 3:12). En om hen te troosten en moed te geven, om dit gebouw te voltoeien, geeft God hun de belofte: dat de heerlijkheid van dit laatste huis groter zal zijn, dan die van het eerste. Wil men het woord „laatste” als bijnaam van heerlijkheid beschouwen, is mij ook goed. Dan wijst de profeet op het contrast tussen de toekomstige heerlijkheid en den tegenwoordige staat. Maar dat die heerlijkheid niet gelegen zal zijn in uitwendige en stoffelijke dingen, maar in geestelijke. Die zal niet bestaan in goud en zilver, dat aan God niet ontbreken zou, indien Hij deze tempel daarmee opsieren wilde, want alles is in de hand van Hem, die zegt: „Mijn is het zilver en Mijn is het goud.” Maar die zal gelegen zijn in de komst van Hem, die de „Wens aller heidenen” is, en dat kan niemand anders zijn dan de Messias; en in een vrede, die Hij zelf aanbrengen zal.

Wij vinden in deze profetie de volgende waarheden vervat: 1°. Dat de Messias komen zal, terwijl de tempel nog staat; 2°. Dat met de komst van de Messias grote veranderingen onder Joden en heidenen zullen plaats hebben; 3°. Dat ook de heidenen tot de Messias, hun wens, zullen bekeerd worden. Bijgevolg is de Messias reeds gekomen.

Wat de tweede vraag betreft, namelijk: Is er van alles wat Jezus in het 21^e hoofdstuk van Lukas voorzegt heeft, niets geschied?, zou ik de weleerwaarde rabbijn en al zijn geloofsgenoten willen verzoeken om dat hoofdstuk eens aandachtig te lezen, en te letten op wat Jezus daar voorzegt aangaande de lotgevallen van Jeruzalem, de tempel en het Joodse volk. Als sommigen van de discipelen zijn aandacht vestigen op de tempel, met schone stenen en begiftigingen versierd, zegt Hij: „Wat deze dingen aangaat, die gij aanschouwt, daar zullen dagen komen, in welke niet één steen op den anderen steen zal gelaten worden, die niet zal worden afgebroken.” Laat men dit vergelijken met wat Flavius Jozefus daaromtrent getuigt in de Joodse Oorlogen, III boek, hoofdstuk I, XXII, XXVI, XXXIV, en dan zeggen of het al of niet geschied is. En dit zelfs tegen het bevel van Titus in. Van Juda en Jeruzalem spreekt Jezus aldus: „Wee den bevruchten en den zogenden vrouwen in die dagen! Want daar zal grote nood zijn in het land, en toorn over dit volk, En zij zullen vallen door de scherpte des zwaards, en gevankelijk weggevoerd worden onder alle volken; en Jeruzalem zal van de heidenen vertreden worden, totdat de tijden der heidenen vervuld zullen zijn.” Dat dit alles naar de letter vervuld is, blijkt duidelijk uit Flavius

---

³⁰ Tractaat Sanhedrin 97b.

Jozefus.

Jezus noemt ook een aantal tekenen die de verwoesting van stad en tempel zullen vooraf gaan. Hij zegt: „Velen zullen er komen onder Mijn Naam, zeggende: Ik ben de Christus, en de tijd is nabij gekomen! Gaat dan hen niet na.” Dat deze waarschuwing nodig was, heeft ons de geschiedenis duidelijk geleerd. Immers, aan valse messiassen heeft het Israël niet ontbroken. Lees hieromtrent Flavius Jozefus, Joodse Oorlogen, II boek, hoofdstuk XXIII. Jezus spreekt daar ook van oorlogen en beroerten. En de historici verhalen, dat er vóór de verwoesting van Jeruzalem oorlogen gevoerd werden niet alleen in Palestina, maar ook in Italië. Daar heerste ook een zeer zware pest, gepaard met hongersnood. En als Jezus voortgaat en zegt: „dat de Joden gevankelijk weggevoerd zullen worden onder alle volken”, is dit een voorzegging zóó klaar, dat zij geen uitlegging of bewijs nodig heeft. Daarbij moet men niet vergeten, dat toen Jezus deze voorzeggingen deed, Jeruzalem nog in diepen vrede vóór Hem lag, met zijn prachtige tempel aan de voet van de Olijfberg, in zijn hoogste bloei en in zijn schitterendste luister. Er was ook vrede met Rome. Niemand kon dus vermoeden, dat beide: stad en tempel ter verwoesting gewijd, en geheel het volk tot een staatkundige dood opgeschreven was. Alleen Hij, Die niet naar het gezicht Zijner ogen richtte, zag het wegnemen van de vrede en het uitbarsten van een der verschrikkelijkste oorlogen, die ooit gevoerd is.

Is er werkelijk van alles wat Jezus in het 21^e hoofdstuk van Lukas voorzegt heeft niets geschied? Of zal de heer De Lange het absurde van zijn bewering nu inzien?

Op de derde vraag: Verwachtten de eerste christenen de wederkomst van de Messias in hun dagen te zullen aanschouwen? is ons antwoord:

Het is niet juist, dat Jezus of Zijn apostelen leerden, dat Zijn wederkomst in heerlijkheid aanstaande was, in de zin, waarin Rabbijn De Lange dit opvat. Jezus brengt juist met opzet in Zijn gelijkenissen en profetisch onderwijs naar voren, dat Zijn discipelen zich geen verkeerde voorstelling daarvan moeten maken. In het negende hoofdstuk van Lukas lezen wij, hoe zij nabij Jeruzalem gekomen, meenden dat het Koninkrijk Gods terstond zou openbaar worden. En om deze verkeerde gedachte te bestrijden, sprak Hij een gelijkenis tot hen, waarin Hij Zichzelf beschreef als de man, die reisde naar een vergelegen land om voor Zichzelf een koninkrijk te ontvangen en dan weder te keren. En hoe Hij gedurende Zijn afwezigheid - die in het gelijkkluidend verhaal bij Mattheüs „lang” wordt genoemd - Zijn dienstknechten beval met de door Hem geschonken ponden of talenten handel te drijven. Heeft Hij met die opdracht niet elke gedachte aan onmiddellijke wederkomst in heerlijkheid afgesneden? En wijst Hij niet ten overvloede op het feit, dat er geruime tijd tussen Zijn eerste en tweede wederkomst verlopen moet, door de volgende woorden in het 25^e hoofdstuk van Mattheüs: „En na een langen tijd kwam de heer van deze dienstknechten en hield rekening met hen.” En als wij de meest in bijzonderheden afdalende profetische rede van Jezus in het 24^e hoofdstuk van Mattheüs nalezen, dan vinden wij daarin Zijn terechtwijzing aan het adres der discipelen, die Zijn wederkomst terstond verwachtten, in de veronderstelling, dat de komende gebeurtenissen in verband met de verwoesting van den tempel, waarvan Hij zojuist gesproken had, het teken van die wederkomst zouden zijn. Hij zegt in antwoord op deze mening, dat deze catastrofes niet de voleinding der wereld zouden wezen: „Gij zult horen van oorlogen, en geruchten van oorlogen; ziet toe, wordt niet verschrikt; want al die dingen moeten geschieden, maar nog is het einde niet.” Hetzelfde is ons opgetekend in het 21^e hoofdstuk van Lukas: „Nog is terstond het einde niet.”

En wat betreft de door de rabbijn aangehaalde tekst: „Dit geslacht zal geenszins voorbijgaan, totdat al deze dingen zullen geschied zijn”, hij weet toch ongetwijfeld, dat $\pi\omicron\tau$ in het Hebreeuws en $\nu\epsilon\upsilon\alpha$ in het Grieks, steeds gebruikt worden voor het woord „eeuw” ter definitie van een

periode, door zekere kenmerken onderscheiden, maar zonder enige begrenzing van tijd. Zoals wij spreken van een „ijzeren eeuw” of een „gouden eeuw”. En in dezelfde zin als „een verkeerd en verdraaid geslacht”, of „een rechtvaardig geslacht”. De eerste uitdrukking wordt door Mozes toegepast op de gehele tijd van Israëls verkeerdheid en afdwaling, namelijk van zijn eigen tijd af tot de nog komende dag, wanneer zij zullen bekeerd en genezen zijn. Die „eeuw”, dat „geslacht” is nu reeds bijna tweeduizend jaar oud.

En zo beantwoordt Jezus hun vraag, door hun te leren, dat het verkeerd en weerspannig geslacht, dat toen overheersend in Israël leefde, en zijn stempel zette op het karakter der „eeuw”, niet zou voorbijgaan en vervangen worden door het nieuwe geslacht van priesters des Heeren en dienstknechten Gods, voordat al de dingen door Hem voorzegt, zouden vervuld zijn.

En op dezelfde wijze waarschuwt de apostel Paulus de Thessalonicenzen, zich niet te bedriegen door valse voorstellingen omtrent de aanstaande wederkomst van de Messias. Hij zegt: “Dat niemand u verleide op enigerlei wijze, want die dag komt niet, tenzij dat eerst de afval gekomen zij, en dat geopenbaard zij de mens der zonde”, enz.³¹

Neen, de onbevooroordeelde lezing van het Nieuwe Testament zelf zal u, geachte rabbijn, niet, tot dergelijke gevolgtrekkingen leiden, maar wel die boeken over het Nieuwe Testament, waarnaar gij gezocht hebt, totdat gij die vond.

De erfenis, door mijn vader vastgezet tot de te voren door hem bepaalden dag, is even zeker de mijne, alsof ik die reeds in handen had. Ik verheug er mij op, terwijl ik er naar uitzie. De wederkomst van de Messias in heerlijkheid, is van Gods wege de grote daad, waarmee Hij ten andere male ingrijpen zal in het wereldgebeuren. Van de zijde der christelijke gemeente is zij het heerlijk vooruitzicht, waarvan zij de voorsmaak reeds in het heden geniet. Want zij leeft door het geloof, als op de vasten grond der dingen die men hoopt en het bewijs der zaken die men niet ziet, wetende dat de Christus nabij is, die haar tot Zich zal nemen en met Zich zal brengen in heerlijkheid. (1 Thess. 4:14-18.) Maar dit *nabij* en deze verheugenis heeft een geheel andere zin dan door de rabbijn in een nauwkeurige berekening van tijd wordt gezocht.

Was Jezus een spruit van David?

Een ander bezwaar van de rabbijn tegen het Messiasschap van Jezus betreft zijn afkomst van David.

Hij vraagt:

“Was J. (Jezus) van Nazareth een spruit van David? Ik bedoel met die vraag: Blijkt uit de - door u als historisch beschouwde - Evangeliën, dat J. (Jezus) van Nazareth een nakomeling van David was?”

Wij antwoorden:

Zeker, ongetwijfeld. Als wij inzage konden krijgen in de genealogische registers, door de Joden tot de verwoesting van Jeruzalem zo nauwkeurig bijgehouden, zouden wij zonder feil daarin de afstamming van Jezus uit het huis van David kunnen naspeuren.

Dat bedoelde registers ten tijde van Jezus werkelijk bestonden, blijkt zonneklaar bijvoorbeeld uit de volgende verklaring van Flavius Jozefus met betrekking tot zijn eigen levensbeschrijving: „Alzo heb ik de stamboom van mijn geslacht opgemaakt volgens de beschrijving in de publieke

---

³¹ 2 Thess. 2:3

registers.”³² Daaruit volgt, dat voor zover Zijn geboorte en afkomst aangaat, Jezus ten volle beantwoordde aan het beeld van de Messias door de profeten gegeven. Waarom het ook volkomen logisch is, dat in later jaren de Joden Hem algemeen daarvoor hielden; en mensen uit alle delen van Palestina Hem als Zoon van David aanspraken³³ en onder de openbare prediking en bij de machtige werken, die Hij deed, de scharen Hem openlijk erkenden en huldigden als de Zoon van David. En even logisch volgt daaruit, dat deze afstamming van David niet te berde kwam bij Zijn beschuldiging en veroordeling, en daarbij geen punt van kwestie uitmaakte. Waarom ook de apostel Paulus kon verklaren, dat Hij was „uit den zade Davids naar het vlees”³⁴, *) en in de brief aan de Hebreeën heet het als een bekend feit: „Want het is openbaar, dat onze Heere uit Juda gesproten is”.³⁵

Er is geen enkel woord in de Talmoed, noch in enig ander boek, dat in de eerste drie eeuwen door Joden geschreven is, waarin dit feit op enigerlei wijze in twijfel getrokken wordt. Integendeel, het wordt door een passage in de Talmoed bevestigd, waar van Jezus gesproken wordt als behorende tot het koninklijk geslacht. Daar staat uitdrukkelijk: ישו דקרוב למלכות הוה „Jezus die tot het koninklijk geslacht (van David) behoorde.”³⁶

Waardoor wij, buiten de Schrift om, het recht hebben de gevolgtrekking te maken, dat, waar alle tegenspraak ontbreekt, Jezus van Nazareth inderdaad uit het huis van David voortspruit.

Vervolgens beweert de rabbijn, dat het bij de eerste christenen niet vaststond, dat „de Stichter van het christendoms uit een maagd geboren was.” En hij wil ons doen geloven, dat zijn gevolgtrekking resultaat is van persoonlijk onderzoek. Het is een autoriteit niet minder dan Professor Adolf Harnack, die zelf niet aan de maagdelijke geboorte gelooft, maar toestemt, dat dit feit de algemene overtuiging der christenen was omstreeks het einde der eerste eeuw. Hij zegt: „Noch γεννηθείς ἐκ πνευματος ἁγίου noch de geboorte uit een maagd noodzaakt ons van een latere datum in de ontwikkeling van de christelijke leer te spreken. Integendeel, deze begrippen zijn oorspronkelijk en het bewijs daarvoor is wel, dat deze begrippen op het eind der eerste eeuw, of hoogstens aan het begin der tweede eeuw gemeen goed waren van de christenen, zoals Johannes en Ignatius ons mededelen. Maar elk geloofsartikel, dat in die tijd gemeen goed der christenen was, moet nagespeurd en teruggebracht worden tot de kerken van Palestina, en tot de eerste tientallen jaren na de opstanding.”³⁷

„De schrijver van Markus”, zo gaat de rabbijn voort, „waarschijnlijk het oudste evangelie, heeft er blijkbaar nooit van gehoord - Markus weet van het leven van Jezus voor Zijn komst bij Johannes de Doper niets af”. Sinds wanneer is zwijgen over een onderwerp het bewijs, dat men er niets van weet? Is het niet een sterk sprekend bewijs van het alom bestaande geloof ten opzichte van dit punt, dat de eerste gemeente de evangeliën van Mattheus en Lukas als een juist en nauwkeurig verhaal van haar leer erkende? Maar waarom heeft Markus er dan geen melding van gemaakt? Lees zijn Evangelie en zie, hoe hij alleen het openbare leven van Jezus, den Ebed-Jehova³⁸, beschrijft. Hij begint daarom niet bij de geboorte, maar bij de doop en de zending in Galilea. Hij behandelt niets van wat daaraan voorafging, terwijl Lukas als zijn voornemen uitspreekt: “alles van voren aan naarstiglijk onderzocht hebbende, vervolgens te schrijven”.³⁹

³² *Libra de vita sua*, door Flavius Jozefus.

³³ Matth. 15:22; 20:30 en 31; 21:9; Markus 10:47; Lukas 18:38 en 39.

³⁴ Rom. 1:3.

³⁵ Hebr. 7:14.

³⁶ Traktaat Sanhedrin 43a (in de moderne uitgaven weggelaten).

³⁷ *The date of the Acts of the Synoptic Gospels*, by Adolf Harnack.

³⁸ Ebed-Jehova = Knecht des Heeren.

³⁹ Lukas 1:3.

„Waarom”, zo vraagt de rabbijn, „moest de Heilige Geest op J. (Jezus) nederdalen, als hij reeds door de Heilige Geest verwekt was?” Wij antwoorden: De zichtbare nederdaling van de Heilige Geest op Jezus, was Johannes de Doper als herkenningsteken door God beloofd: „Die mij gezonden heeft om te dopen met water, die had tot mij gezegd: Op welken gij dien Geest zult zien nederdalen, en op hem blijven, deze is het, die met den Heiligen Geest doopt.”⁴⁰ *) Ik kan niet zien, hoe dit nederdalen van de Heilige Geest op Jezus, in strijd is met Zijn verwekt worden door de Heilige Geest. Integendeel: het eerste was de grond voor het tweede. Ware Jezus niet door de Heilige Geest verwekt, Hij had de geschiktheid niet gehad om de Heilige Geest zonder mate te ontvangen. De menselijke natuur als zodanig is daarvoor volstrekt onontvankelijk.

Is Jezus' bovennatuurlijke geboorte in strijd met Zijn afstamming van David?

Rabbijn De Lange kan het feit van de afkomst van Jezus uit het huis van David niet in overeenstemming brengen met het christelijk geloof, dat Hij geen menselijke vader had. Hij zegt: “Alleen Mattheus acht het de moeite waard (dat Jezus een spruit van David was) te bewijzen. Dat wil zeggen, hij biedt een stamboom, waaruit blijken moet, dat Jozef een nakomeling van David was. Maar hij stoot dat bewijs zelf omver, doordat hij tevens meedeelt, dat Jozef niet de vader van Jezus was. Hij tracht het te vergoelijken, door aan de voet van de stamboom te schrijven (1:16): Jacob verwekte Jozef, de man van Maria, uit wie Jezus, die Messias genoemd wordt, geboren is.” Op Mattheus' betoog is dus toepasselijk het gevleugelde woord van Horatius: Parturiunt montes, nascetur ridiculus mus”.⁴¹

Het is erg jammer, dat de rabbijn zich niet van te voren op de hoogte gesteld heeft van de Joodse wet te dien tijde, betreffende deze kwestie. Hij zou de woorden van Mattheus niet zo belachelijk gemaakt en zonder grond over een artikel van het christelijk geloof ijdel getriomfeerd hebben. Naar aanleiding van Mattheüs' woorden aan de voet van de stamboom, merkt Prof. Dr Herman Strack, de wereldberoemde geleerde op het gebied van Talmudica, op: „Deze woorden bewijzen, 1^e. Dat het hier voorkomende geslachtsregister de Davidische afkomst niet van Maria, maar van Jozef bevat, en 2^e, dat, volgens de mening van de Evangelist, Jezus, door het huwelijk van Jozef met Maria, als rechtmatige zoon van Jozef wordt erkend, en daarmee de stelling: Jezus Christus, een zoon van David (1:1) bewezen is. Deze opvatting komt overeen met de Joodse beschouwing van het huwelijksrecht ten tijde van het Nieuwe Testament.” En om deze bewering te bewijzen, haalt deze geleerde de volgende woorden der rabbijnen aan: „Als iemand zegt: „Dit is mijn zoon”, is dit geldig, dat wil zeggen zijn uitspraak is zonder meer voldoende en de als zoon aangeduide treedt in alle erfrechten van een wettigen zoon.”⁴²

Op een andere plaats zeggen de rabbijnen: המגדל נקדא אב ולא המוליד „Hij, die het kind opvoedt, wordt een vader genoemd - niet hij, die het verwekt heeft.”⁴³ Jozef had Jezus van diens geboorte af als zijn zoon erkend. Hij had Hem als zijn eerstgeborene gelost, Hem verzorgd in zijn kindsheid, Hem opgevoed in zijn jeugd. En zo was het waarlijk geen wonder, dat Jozef diens vader genoemd werd, en Jezus 'zoals men meende' zijn zoon.”

Om de mening van de Joodse raad te dien tijde en in zulk een geval te weten, diene nog het verhaal uit den Babylonische Talmoed van een vrouw, die voor het Sanhedrin verscheen met een kind, waarvan zij door deze rechtbank als moeder erkend werd, bloot om het feit, dat zij dat

---

⁴⁰ Joh. 1:33.

⁴¹ De bedoeling is: de berg baart een muis.

⁴² Commentar zum Neuen Testament aus Talmud u. Midrasch.

⁴³ Schemoth Rabba, hoofdstuk 46,5

kind had opgevoed.⁴⁴

Veronderstel nu, dat Jezus voor het Sanhedrin gekomen was na de dood van Jozef en diens nalatenschap had geëist als erfgenaam, zou Hij niet volgens het Joodse recht als zodanig erkend zijn? Niet omdat Hij diens zoon was, - maar omdat Hij als zodanig van de wieg af van hem afhankelijk, opgevoed door hem als zijn zoon, en steeds als zodanig erkend was.

De tien stammen Israëls.

Uit het 23^e hoofdstuk van Jeremia (vers 6) meent Rabbijn De Lange te kunnen bewijzen, dat Jezus van Nazareth niet de Messias kan zijn. Hij zegt:

„De profeet Jeremia spreekt heel duidelijk van het huis Israëls naast het huis Juda. Met het huis Israëls worden, als die uitdrukking naast of tegenover het huis Juda gebruikt wordt, de tien stammen bedoeld. Waar waren die in de dagen van Jezus van Nazareth?”

Wij antwoorden:

Gedurende het bestaan der twee koninkrijken was er een voortdurende emigratie uit het koninkrijk van Israël naar dat van Juda. Na het wegnemen der gruwelijke afgoden en de hernieuwing van het altaar van Jehova door koning Asa lezen wij: „En hij vergaderde het ganse Juda en Benjamin, en de vreemdelingen met hen uit Efraïm, en Manasse, en uit Simeon; want uit Israël vielen tot hem in menigte, als zij zagen, dat de Heere, zijn God, met hem was.”⁴⁵

Wat de inwoners van het koninkrijk Israël betreft, die verbannen waren naar Assyrië, moet men twee dingen in het oog houden: 1^e. Voor de laatste beslissende overwinning van het noordelijk koninkrijk, was het reeds door eeuwen van onophoudelijke oorlogen geteisterd. In het tweede boek der Koningen lezen wij: „Hij (de koning van Assyrië) had Joahaz geen volk laten overblijven dan vijftig ruiters, en tien wagenen, en tien duizend voetvolks; want de koning van Assyrië had hen omgebracht, en had hen dorsende gemaakt als stof.”⁴⁶ Bijgevolg kan het aantal verbannen Israëlieten niet zo groot geweest zijn, als sommigen denken. 2^e. De verbannen Israëlieten waren gedurende hun ballingschap niet volkomen afgezonderd van hun broeders uit Juda. De koningen van Assyrië en later die van Babylon, oefenden gelijktijdige autoriteit uit over beide landen der ballingschap. Babylon en het land der tien stammen grensden aan elkaar, zoiets als Holland en Duitsland. Later, toen de Perzische overheersing de Babylonische vernietigde, werd de saamhorigheid nog duidelijker, en de wet van de Perzische koning gold even goed de provincie Babylon - waar de twee stammen waren - als Ecbatana, de woonplaats van de tien stammen. De koning van Perzië oefende gezag uit zowel in Judea, Samaria en Galilea als in de landstreek over de Jordaan. Er was dus een zekere samensmelting vóór de komst van Jezus in de wereld. En de tien stammen in hun geheel zullen zich later, bij de komst van Jezus in heerlijkheid, hun afkomst bewust worden, en een overblijfsel uit hen zal zich tot Jehova bekeren. Dan zal de profetie van Jeremia haar volle vervulling vinden. Jezus zal dan aan Juda (twee stammen) en Israël (tien stammen) de verlossing schenken. De profeten zien in hun Godsspraken altijd het gehéle volk vóór zich: de twaalf stammen.

Deze mening wordt ten volle versterkt door het feit, dat de Apostel Jacobus zijn brief richt aan de twaalf stammen, deze dus als één lichaam erkennende. En evenzo door de rede van de Apostel Paulus voor Festus en Agrippa te Cesarea. Waar hij spreekt over de belofte der opstanding, zegt hij: „Tot welke onze twaalf geslachten, geduriglijk nacht en dag God dienende,

---

⁴⁴ Kiddoesjin 80a.

⁴⁵ Lees 2 Kron. 15:9; 2 Kron. 11:16; 30:1-7.

⁴⁶ 2 Kon. 13:7.

verhopen te komen.”⁴⁷ Deze woorden bewijzen, dat hij de twaalf stammen als een geheel beschouwde, verenigd in de aanbidding van de God Israëls.

En uitspraken in de Babylonische Talmoed als bv. בדקו ואשכחיהו דמדן קאתי „na onderzoek vonden zij, dat hij uit Dan stamde”, en „na onderzoek vonden zij, dat hij uit Zebulon stamde”, wijzen op hetzelfde feit.

In Jezus’ dagen werd Juda niet gered, en Israël woonde niet veilig.

Een andere bewijsrede tegen het Messiasschap van Jezus de Nazarener is daaraan ontleend, dat in Zijn dagen Juda niet gered is, Israël en Jeruzalem niet veilig woonden. „Zaten de woorden” zo vraagt Rabbijn De Lange, “In Zijn dagen zal Juda gered worden en Israël veilig wonen, u dwars, dat ge er daarom geen melding van maakt, of wist ge helemaal niet, dat ze daar ook stonden?”

Wij antwoorden:

De rabbijn vergeet één gewichtige zaak, Hij vergeet de voortdurende waarschuwing bij al de profetieën, namelijk dat de vervulling ervan voorwaardelijk was. Laat mij slechts één voorbeeld noemen. Het derde hoofdstuk van Maleachi, de eerste twee verzen. De Joden waren het er over eens, dat déze woorden den Messias golden. De profeet bevestigt daarin de verwachting des volks, als hij spreekt van de Engel des Verbonds, dien Heere, dien het zoekt. En hij verzekert hun, dat Hij komt en snellijk komt tot Zijn tempel. En dan vervolgt hij: „Maar wie zal den dag zijner toekomst verdragen? Het zal toch zijn een dag brandende als een oven, verterende de goddelozen als een stoppel, die hun noch wortel noch tak zal laten. Het zal een grote en vreselijke dag des Heeren zijn. Het woord Gods zal niet falen, het zal geschieden, maar het zal den goddelozen niet van vrede spreken.” Hoe vaak is het aan Israël verkondigd, dat zo het zich niet bekeert en niet gelooft, de dag des Heeren voor hem in plaats van licht duisternis zal wezen? De vraag van den rabbijn verraadt, helaas, dezelfde dwaling, die ons volk beging ten tijde van de komst van de Messias in de wereld. Het volk zag maar één kant van de profetie en dacht, dat de komst van de Messias hen zou verheerlijken, ongeacht wat zij al of niet waren. Als de profeet de vijanden en de onderdrukkers van Israël met zijn bedreigingen tegemoet treedt, verheft hij tegelijkertijd zijn stem tegen de zonde van het volk. Aanklachten, bedreigingen, aanzeggingen van een komend oordeel zijn veel talrijker in de profetieën dan beloften en bemoedigingen. Maar het volk had alleen oor voor de laatsten en was doof voor de eersten. En zo bleef het ten einde toe. En zo werden bedreigingen vervuld en gerichten voltrokken. Luister naar Gods waarschuwing door Zijn knecht Mozes: “Het zal geschieden, de man, die niet zal horen naar Mijn woorden, die de profeet in Mijn Naam zal spreken, van dien zal Ik het zoeken.”⁴⁸

En waar is het volk, dat zo onder het oordeel is doorgegaan als ons volk, dat de woorden hoorde en de tekenen zag van de Godgezalften Jezus van Nazareth, en Hem desondanks verwierp? Onze huidige toestand is één van de krachtigste bewijzen voor het Messiasschap van Jezus van Nazareth. Een van de krachtigste, zeg ik, maar op verre na niet de enige.

Vergelijk eens de wereld, zoals zij was vóór de komst van den Godgezalften Jezus van Nazareth en zoals zij nu is, en welk een verschil! Tweeduizend jaar lang bedekte duisternis de aarde en donkerheid de volken. Sindsdien kwamen miljoenen heidenen tot het licht des Heeren, en koningen tot den glans, die ons is opgegaan. Welke schaduwen het officiële christendom ook

---

⁴⁷ Hand. 26:7.

⁴⁸ Deut. 18:19.

moge vertonen, zij kunnen de glans van dat licht niet verdonkeren. Ondanks den heftige tegenstand der Joden, der heidenen en der Mohammedanen heeft het christendom overwonnen en in talloze landen de afgoden vernietigd. Velen van het Joodse volk hebben zich voor de Messias uitgegeven. Aan sommigen hunner stond al de rijkdom en de strijdmacht der Joden ten dienste, en zij waren sterk genoeg om de legioenen van het keizerlijk Rome te trotseren. Hun gedachtenis is met hen vergaan. Maar Hij, die waarlijk recht had als Messias op te treden, beschikte over geen geld of wapenen, over wereldse macht, noch majesteit. En zie, Zijn Naam weerklinkt van pool tot pool, en Zijn werk is tot de einden der wereld openbaar voor de ogen van het gehele mensengeslacht. Hij alleen heeft de verwachting aller profeten vervuld. Zijn Godsopenbaring verhief zich boven de nationale grenzen voor de ogen aller heidenen, tot verlossing van zonden en ongerechtigheden.

SLOTWOORD

“Wij hebben gevonden den Messias, hetwelk is, overgezet zijnde, de Christus.”
Johannes 1:42b.

Wij hebben den Messias gevonden. Niet de Messias naar de dromen der rabbijnen, maar de Messias waarvan gesproken is door de wet en de profeten. Indien Jezus had beantwoord aan de roeping der Joden van Zijn tijd, zoals zij zich die van de Messias voorstelden, zij zouden Hem gekroond hebben als de Zoon Davids en gezet hebben op de troon Zijns vaders. Maar Jezus wees die hulde af. Hoe zouden op deze wijze de Schriften vervuld worden, die zeggen, dat Hij, de Messias, lijden moest en alzo in Zijn heerlijkheid ingaan? En Hij liet Zich kronen met doornen en op een kruishout ten troon verheffen.

En in dienzelfden geest koos Hij degenen, die Zijn Naam verkondigen moesten aan de wereld. Geen menselijke wijsheid was daarbij aan het woord. Was er ooit groter dwaasheid denkbaar dan onbekende, ongeleerde vissers de bekering der wereld toe te vertrouwen? Zullen vissers de Schriftgeleerden van Jeruzalem onderwijzen en de eredienst in de tempel opheffen? Zullen de wijzgeren van Griekenland en de machthebbers van Rome aan de voeten van tollenaars plaats nemen? Was er iets belachelijks te denken dan de handelwijze van Christus in de keuze Zijner volgelingen - de mannen, aan wie dan toch de gehele opdracht van de verkondiging van het Evangelie werd toevertrouwd? Welke stichter van een nieuwe leer onder de mensen heeft ooit een meer onlogische methode gevolgd om zich al bij voorbaat een mislukking te waarborgen? Geen wonder, dat de wijsheid dezer wereld er zich vrolijk over maakte en de vijanden er hun diepste minachting over uitspraken! En toch, en toch, dit dwaze Gods was wijzer dan de mensen en de geschiedenis heeft deze wijsheid gerechtvaardigd. Vissers en tollenaars hebben gezegevierd over wetgeleerden, profeten en koningen. Boven de heerlijkheid van Pentateuch en Psalmen straalt de Zon der gerechtigheid uit de Evangeliën! En boven het genie van de schitterendste klassieke schrijvers gaat het machtwoord uit der eenvoudige, Joodsche discipelen van de gekruisigde Messias.

De grote fout, die wij Joden als volk maken, komt voort uit het feit, dat wij geen onderscheid kennen tussen den lijdende Messias en den Prins uit het huis van David, onder Wien, en onder Wien alleen, wij de grote zegen zullen genieten, die ons in de laatste dagen beloofd is. Israëls verlossing zal zeker komen, de beloften zullen zeker worden vervuld. Maar op Gods tijd. En terwijl de Joden als volk voortgaan, zich hardnekkig tegen God te verzetten, Zijn Gezalfde te weerstaan, en een gezindheid des harten te openbaren zo geheel onwaardig aan de hoge bestemming, waartoe zij geroepen zijn, zie ik niet in, hoe het met de profetieën in overeenstemming te brengen zou zijn, indien zij in een anderen toestand verkeerden dan de ongelukkigen, waarin ze thans zuchten.

Dat Israëls ongeloof en ongehoorzaamheid, tot zijn eigen schade, de vervulling van Gods raad met dat volk vertragen, wordt ons door de rabbijnen duidelijk aangetoond. Om slechts één voorbeeld te noemen. In de Babylonische Talmoed lezen wij⁴⁹: Rabbi Jozua ben Levi ontmoette Elia aan de ingang van het graf van Rabbi Simeon ben Joachi. Hij zeide tot hem: “Wanneer zal de Messias komen?” Deze antwoordde: “Ga heen en vraag het Hemzelf” Hij ging heen om Hem

---

⁴⁹ Tractaat Sanhedrin 98a.

te ontmoeten en vroeg: “Vrede zij U, mijn Leraar en Meester.” En Hij antwoordde: “Vrede zij u, zoon van Levi.” En hij zeide tot Hem: “Heere, wanneer zult Gij komen?” De Messias antwoordde: “Heden.” Toen keerde hij tot Elia terug, en deze vroeg: “Wat heeft Hij tot u gezegd?” En Jozua antwoordde: “Hij zeide tot mij: “Zoon van Levi, vrede zij u.” En Elia hernam: “Daarin heeft Hij u en uw vader het eeuwige leven verzekerd.” Doch Jozua zeide: “Evenwel heeft Hij mij misleid doordat Hij zeide: “Ik kom heden”, en Hij is niet gekomen.” Maar Elia antwoordde hem: “Dat was het, wat Hij bedoelde: Heden, zo gij Mijn stem hoort.” Israël moet bekennen, dat er in de gehele historie niemand is geweest, die de hoop en verwachting des volks dermate heeft verwerkelijkt, indien niet Jezus van Nazareth. En het moet evenzeer erkennen als een historisch feit, dat de meest verlichte en beschaafde koninkrijken der wereld gebracht zijn tot de kennis van de God van Israël en tot de belijdenis, dat er geen andere goden zijn dan Jehova, door de prediking van de discipelen van de Godgezalfden Jezus van Nazareth, en door Hem alleen.

Abraham werd uitverkoren, geroepen en in verbondsgemeenschap met God gebracht - waartoe? Opdat in zijn zaad alle geslachten der aarde gezegend zouden worden. Zag die belofte op wereldse, stoffelijke zegeningen? Nee, de belofte zag op het geloof van Abrahams zaad, waardoor dit alle geslachten der aarde tot een zegen zou zijn. Nu is de grote vraag deze: Zijn de geslachten en volkeren der aarde gezegend door het zaad van Abraham? En zo ja, in wie?

Hetzelfde kan van Davids troon gezegd worden. De heerlijkheid van die troon zou de heerlijkheid voor alle volken zijn. De 72^e Psalm zegt daarvan: “Zij zullen in Hem gezegend worden; alle Heidenen zullen Hem welgelukzalig noemen.” Er is niemand, die uit die woorden besluiten kan tot louter aardse welvaart voor het mensdom, of een koninklijke heerschappij van de Zone Davids in de trant van overheersing zoals die der Caesars. Het ziet op de heilige betekenis van Davids troon voor de gehele aarde. En weer is ook in deze de vraag: Waar is de Zoon van David, door Wie alle volken gezegend en die door alle natiën geëerd zal worden?

En wat te denken van de Jodenhaat in de wereld? Hier moeten wij tot onze vernedering erkennen, dat vele zogenaamde christenen niet alles gedaan hebben om het zogenaamde rassenvooroordeel te bestrijden. Wat meer is: niet zelden dat in de hand gewerkt hebben. Dat dit vooroordeel overheersend is in sommige landen onder velen, die zich christenen noemen, en de afschuwelijke uitbarstingen er van, zijn tegelijk een schande en een anachronisme⁵⁰. Maar dat is niet de schuld van Christus of van het ware christendom. Het is de schuld van hen, die Christus niet in waarheid hebben aangenomen en van hen, die het christendom de rug hebben toegekeerd.

Het Evangelie van Christus predikt geen dwang en werkt niet als een machine. Het stelt voor de keuze het te verwerpen of het aan te nemen. En zovelen als het, beter gezegd, Christus Zelf, aangenomen hebben, die geeft Hij macht kinderen Gods te worden. Maar als we een blik in onszelf slaan, dan ontdekken we, dat er een levenslange strijd is van het nieuwe levensbeginsel tegen het oude. Dan weten we bij ervaring de kracht van dat oude. Dan zien we ook in dit bijzonder geval, hoe groot die is, waar het geldt het nationaal vooroordeel zelfs in een land, dat tot voor kort tot de meest beschaafde christenlanden gerekend werd. En zoals de christen persoonlijk de voortdurende strijd kent tussen die oude, ingewortelde zonden en het nieuwe beginsel, zo zien we die ook in de volken. Zelfs waar de Heilige Geest in de kracht van Christus het nieuwe leven in de ziel deed geboren worden, dreigt telkens weer het gevaar in de macht van de oude mens terug te vallen. Hoeveel te meer geldt dit christenvolkeren, waar de antichristelijke machten bij toeneming veld winnen. Nee, Christus en het christendom lijden

---

⁵⁰ Dat is iets wat helemaal niet in die tijd past. KJB.

aan geen mislukking. Hun eeuwige kracht en Goddelijkheid is ternauwernood op de proef gesteld - hun dag moet nog komen.

Nog één opmerking.

Geen Israëliet kan ook bij benadering beseffen de hartbrekende smart en ontzetting over de onchristelijke rechtsverkrachting, die het volk der Joden ten deel valt, als de Jood, die in Jezus van Nazareth als zijn Messias en Goël gelooft. Maar zelfs deze diepgaande smart is niet bij machte de vrede te verstoren, die hij in Christus heeft gevonden. Of enigmatische overtuiging te verzwakken, die in de ervaring haar onwankelbare grond heeft, waarmee hij het zijn oudere Joodse broeder, Saulus van Tarsen, nazegt: “Want ik schaam mij het Evangelie van Christus niet; want het is een kracht Gods tot zaligheid een iegelijk die gelooft, eerst den Jood, en ook den Griek.”⁵¹ Hij weet, dat wat zich nu in de wereld aan zijn oog vertoont, slechts schaduwen zijn van het echte christendom. En de schaduwen zijn daarom zo donker en zo diep, omdat het licht zo vlekkeloos en heilig is. In de kracht, waarmee het barbarisme van welke kleur ook, rood of bruin, wordt veroordeeld, ziet hij het beste bewijs, dat het Evangelie doorwerkt. Het is de Heilige Geest van Christus Zelf, die dagelijks het leven der wereld en des mensen overtuigt van zonde, van gerechtigheid en van oordeel.

---

⁵¹ Rom. 1:16.